

TÜRK-İS

GREY

LOKAVT

VE

İŞÇİNİN ZAFERİ!

TÜRKİYE
İŞÇİ
SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

TÜRK-İŞ

AYLIK DERGİ

OCAK
1969

YIL : 5
SAYI : 71

FİATİ : 250 Krş.
BİR YILLIK
ABONE : 25.00 TL.

Türk-İş adına sahibi
SEYFİ DEMİRİSOY

Yazı İşleri Müdürü
ÜLKÜ ARMAN

Fotoğraflar
Şehir Fotoğraf Ajansı
ADNAN HASKOKAR

Adres :
Türk-İş Genel
Merkezi
Bayındır sokak No. 8
ANKARA
Telefon : 17 91 36

Saygıdeğer
Türk - İş okuru,

Radyoların haber bültenleri, gazetelerin birinci sayfaları, geçtiğimiz ay içinde, Teksif grevi ve işveren Sümerbank Genel Müdürlüğünün aldığı lokavt kararı ile dolu idi. Toplu sözleşme düzenine girdiğimizden bu yana hiç bir grev, radyo, basın ve kamuoyunda böylesine ilgi ile izlenmemiştir. 25 işyerinde 30.789 işçiyi kapsayan grev kararının alınmasından sonra Sümerbank Genel Müdürlüğünün Lokavt ilân etmesi, haberlerin önemini arttırıyordu. Nitekim Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç bu konuda şöyle diyordu: «Ne boykotlar, ne işgaller, ne Kommer'in arabasının yakılması ve ne de komondolar olayı, bir kamu sektörü olan Sümerbank'ta alınan lokavt kararı kadar önemli değildir. İlgililer bu karara da diğer olaylarda olduğu gibi yüzeyden bakmaktadırlar. Ekonomik yönden geri kalmış bir ülkede, kamu sektörünün lokavta gitmesi, kalkınma edebiyatını, mutlu yarınları demokrasiyi sadece bir oyun, bir aldatmaca durumuna düşürür. Grev nasıl ki, işçiyi refaha götüren bir araçsa, lokavt da işçiyi açlığa, sefaletle mahkûm etmek isteyen bir anlayışı ifade eder.» Türk-İş Genel Sekreterinin bu sözleri gerçeğin tam ifadesi idi ve işte ilgi bu yüzdendi.

Sümerbank gibi bir kamu kuruluşunun 30.789 işçiyi açlığa mahkûm etme anlamını taşıyan tutumu ancak bir ay devam etti. Bu süre içinde siyasî parti liderleri de Tesif'in haklı isteklerini destekliyor, Sümerbank'ın kararını yeriyorlardı. Arabulucuların gayretli çalışmaları ve Teksifin basiretli tutumu sonucudur ki, anlaşma sağlandı. 30.789 işçi yeni sosyal haklara kavuştu.

Dergimizin iç sayfalarında Teksif grevi geniş şekilde yer almaktadır.

*

Millet Meclisi Bütçe Karma Komisyonunun Çalışma Bakanlığı bütçesi görüşmelerinde Çimse-İş Sendikası Genel Başkanı Ankara Milletvekili Hasan Türkay ile Metal-İş Federasyonu Genel Başkanı İstanbul Milletvekili Kaya Özdemir birer konuşma yaparak çeşitli işçi sorunları üzerinde durmuşlar, çıkarılması gerekli kanunların önemine değinmişlerdir. Türkay ve Özdemir'in konuşmalarını dergimizin bu sayısında bulabilirsiniz. Ayrıca, Türk-İş'e bağlı kuruluşların yaptıkları sözleşmeler ve aldıkları grev kararları da iç sayfalarda yer almaktadır.

*

İş Hukuku ilâvemizden başka Ekonomi bültenimizde «Gelişmekte olan ülkelerin ekonomik büyüme seyri» hakkında bir yazı bulacaksınız.

Saygılarımızla

* Türk-İş Dergisi Basın Ahlâk Yasasına uyar.

* Türk-İş Basın ve Halkla Münasebetler Merkezi tarafından hazırlanan Türk-İş Dergisinin bu sayısı, Ankarada *Bilgi Basımevi*'nde dizilmiş, tertiplenmiş ve basılmış; klişeler, Eser Klişede yapılmıştır.

Lokavt yapılamaz

Teksif-Sümerbank uyuşmazlığının çözümlenmesi, Türkiye'yi önemli bir huzursuzluktan kurtarmıştır.

İşçilerin; kendilerini açlığa, sefaletle mahkûm etmek isteyenler karşısındaki basiretli tutumuyla ne kadar iftihar edilse azdır. İşçi, kamu sektöründe lokavta giderek eşine ender rastlanabilecek bir sorumsuzluk içinde hareket edenlere gereken cevabı, tam bir dayanışma ve bilinçle vermiştir.

Türk-İş dergisi, bu sütunda, zaman zaman ilgilileri uyarmış, Türk halkının ekonomik ve sosyal sorunları yüzeyden bakma alışkanlığından kendilerini bir türlü kurtaramamış olanların, Türkiye'yi tehlikeli dönemeçlere sürüklediğine işaret etmiştir. Son olay, bu tehlikeli gidişin en yeni, en canlı örneğidir.

Geri kalmış bir ülkede, yarınlarına güvenle bakmayan insanların çoğunluğu teşkil ettiği bir ülkede; devletin tüm ekonomik imkânlarını ve gücünü hak mücadelesi yapanlar aleyhine kullanmak, şüphesiz, çok çürütücü bir hareket olurdu. Meselenin şükredilecek yanı, yetkililerin, lokavt ilân etmekle gösterdikleri sorumsuzluğu, daha ilerilere götürememiş olmalarıdır.

Son olay, bir başka açıdan da hayret ve endişe uyandırmıştır. Sümerbank Genel Müdürü lokavt kararını açıklarken, TEKSİF'İN «250 milyon liraya yaklaşan isteklerini karşılamağa imkânları olmadığını belirtmiştir. Aynı Genel Müdür, bir süre sonra, düzenlediği basın toplantısında, «Sendikanın toplu sözleşmeyle istediğinin 111 milyon lira civarında olduğunu» söylemiştir. İki haftalık bir süre içinde, yekdiğerinden

yüzde yüz oranında farklı iki rakam veren Sümerbank Genel Müdürü beyanlarıyla kamuoyunu yanıltmağa çalışmıştır. Bir kamu kuruluşunun idari sorumluluğunu taşıyan kimselerin, kamuoyuna karşı daha dikkatli olmaları ve hele gerçekleri, asla tahrife yeltenmemeleri beklenirdi. Aksi olmuştur...

Geri kalmış bir ülkede, kamu sektörü işçinin karşısında lokavtla çıkamaz; çıkmamalıdır. Türk-İş Genel Sekreterinin belirttiği gibi, «...ekonomik yönden geri kalmış bir ülkede, kamu sektörünün lokavta gitmesi, kalkınmayı, mutlu yarınları, demokrasiyi sadece bir oyun, bir aldatma durumuna düşürür...»

Başbakan Demirel, uyuşmazlık çözümlendikten sonra, Türkiyemizde işverenler tarafından benimsenmek gereken yolu isabetle çizmiştir. Başbakan şöyle diyor:

«...Bugün şu bir gerçektir ki, işçisini azamî şekilde kollamayan işveren, aslında kendi işinin ilerisini düşünmemektedir. İşçinin hukukunu gözetmeyen işyerlerinin hiçbir şekilde ayakta durmasına imkân yoktur. Binanaleyh, hür düzenin en güzel müesseselerinden biri olan, işçi hukukunu kollayan grev müessesesi ve bu müesseseye gelmeden önce, toplu sözleşme müessesesi, bu ışığın içinde işlemelidir. Bu ışık kaybolduğu takdirde, memleket zarar görür, işçi zarar görür, işveren zarar görür.»

Bu sözler aslında, Türk İşçi Hareketi tarafından yıllardır söylenenlerin bir tekrarıdır; ibarettir; bu kez ders alınırsa, ne mutlu.

Teksif grev, Sümerbank lokavt kararı aldı

Teksifin 25 işyerinde aldığı grev kararından ilki İstanbul Defterdar fabrikasında uygulandı. Grev tam bir olgunluk içinde başladı. Resimde Defterdarda grev başlamadan önce yöneticiler konuşurken (üstte) ve işverenin tutumunun protesto edilişi görülüyor.

«Taviz verecek değiliz. Sonuna kadar gideceğiz. Son sözümüzü söyledik. Türk-İş ve Türk-İş'e bağlı sendikalar mesuliyetlerini müdürlikler. Zammı da mesuliyetlerine uygun şekilde istemişlerdir.»

Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy bu sözleri, Teksif'in düzenlediği basın toplantısında söylüyordu.

Teksif Sendikasının, Sümerbank'a bağlı 25 işyerinde 8 Ocak tarihinde aldığı grev kararına karşı, işverenin de lokavt ilânı, Ocak ayının en önemli olayı olarak kamuoyunu günlerce meşgul etti.

30.789 kişinin çalıştığı 25 işyerinde greve ne zaman başlanacak? İşveren ilân ettiği lokavt kararını ne zaman uygulayacak?

Kamuoyunun gerçekte ilgisini çeken bu sorulara ilk cevap, Teksif'in ilk grevini

İstanbul Defterdar fabrikasında başlaması oldu. Defterdar'dan sonra sırasıyla Kayseri ve Hereke'de grev ilân edildi, onları da İzmir ve Manisa, Adana, Maraş ve Bergama işyerleri izledi. Ocak ayının son gününe kadar grev uygulanan sekiz fabrikada greve katılan işçi sayısı 10.101'i buldu.

Türk İşçi Hareketinin en güçlü kuruluşlarından biri olan Teksif'in 25 fabrikada aldığı grev kararı, tüm işçi kuruluşları tarafından ilk günden itibaren desteklendi ve sendika merkezine grevde kullanılmak üzere «açık çekler» gönderilmeğe başlandı.

Grev yapılan sekiz işyerinde işçi, gerçekten büyük bir olgunluk ve tam bir dayanışma içinde grevi yürütmekte idi.

OLAYIN BAŞLANGIÇI

Türkiye'de son ayların en önemli olayları arasında yer alan ve siyasi parti

... Ve grev başarı ile bitti

Teksif Genel Başkanı Şevket Yılmaz, Sümerbank uyuşmazlığı nedeniyle düzenlediği basın toplantısında işverenin haksız tutumunu rakamlar vererek çürütmüş ve "kanunun çizdiği sınırlar içinde grev hakkını istimal edeceğiz" demiştir. Resiminde Şevket Yılmaz basın toplantısında

liderlerini de demeçler vermeğe zorlayan grev, sendikanın 8 Ocakta yayınladığı şu bildiri ile kamuoyuna açıklandı:

«Sümerbank Genel Müdürlüğüne bağlı Yünlü, Pamuklu, Kendir ve Halı Sanayiinde kurulu 25 fabrika ile TEKSİF Sendikası arasında 19. 8. 1968 tarihinde başlayan Toplu İş Sözleşmesi müzakerelerinin anlaşmaya varılama-ması sebebiyle Uzlaştırma Kuruluna intikal etmiş ve Kurul kararı taraflarca kabul edilmeyerek 4.1. 1969 tarihinde uyuşmazlık tuta-nağı tanzim olunmuştur.

Adana, Adıyaman, Antalya Bakırköy, Bursa, Bünyan, Denizli, Diyarbakır, Ereğli, Erzincan, Eskişehir, Eyüp, Hereke, İsparta, İzmir, Karaman, Kayseri, Malatya, Manisa, Maraş, Nizilli, Nevşehir, Salihli, Taşköprü, İl ve ilçelerinden kurulu bulunan 25 fabrikada çalışmakta olan 30.789 işçinin hak ve menfaatlerini sonuna kadar korumaya azimli olan TEKSİF Sendikası bugün bütün bu işyerlerinde GREV kararı almış bulunmaktadır.

Sümerbank levhası Ulus meydanında, Makina resimlerini kitaplarda, ve mamullerini vitrinlerde gören idarecilerin yönetimindeki Sümerbank Genel Müdürlüğü müzakerelerin başlangıcından beri 30.789 işçinin temel hak ve sosyal menfaatlerine karşı büyük bir sorumsuzluk duygusu içerisinde bigâne kalmış durumdadır.

TEKSİF sendikası yöneticileri sabır ve anlayış içerisinde Sümerbank Genel Müdürlüğüne bağlı bulunduğu İdari kademe nezdinde yaptığı temaslarında sonuç vermemesi üzerine Anayasa ve 275 Sayılı Kanunun teminatı altında bulunan ve Türkiyemizde şimdiye kadar alınmış olan en çok işçiyi kapsayan tarihi GREV kararını ilân etmek mecburiyetinde kalmıştır.

TEKSİF Merkezi Grev Komitesinin kararı gereğince 25 yün-lü, pamuklu, kendir ve halı sa-

nayii fabrikasında çalışan 30.789 TEKSİF üyesi işçi faaliyetlerini durdurmak suretiyle hak ve menfaatlerini tanımak istemeyen işverene karşı kanunî direnme haklarını kullanmaya başlayacaklardır.

TEKSİF Sendikası bütün imkânları ile üyesi işçilerin haklarını korumaya ve Sosyal espriden yok-

sun Sümerbank Yöneticilerine gereken dersi vermeye azimli ve muktedir bulunmaktadır.»

.... VE LOKAVT

Teksif'in grev kararına karşı Sümerbank'ın ertesi gün TRT'nin saat 19 bülteninde yayınlanan lokavt kararı herkesi hayretler içinde bıraktı. Ancak bu kararı önceden sezinleyen ve kendisini daha güçlü hale sokan Teksif, şimdi «açık kart»

oynamanın zamanı geldiğini ve Sümerbank yöneticilerinin kamuoyunu aldatma gayretlerinin boşuna çırpınmalar olduğunu anlamış ve bu konuda geniş bir hazırlık içine girmeye başlamıştı.

Sümerbank Genel Müdürü, TRT haber bülteninde yer alan açıklamasında, Teksif Sendikasının isteklerinin «hayali» ve «şişirilmiş» bir takım rakamlara dayandığını iddia ediyor sendikanın Sümerbank'ın geçen yılki kârından çok fazla ücret zammı ve sosyal taleplerde bulunduğu belirtiliyordu

Maksat, sendikayı kamuoyu önünde güç duruma düşürmekti!.. Ve Sümerbank yöneticileri makyavelist bir tutumla bu amacı gerçekleştirmeye çalışıyordu.

Sümerbank'ın lokavt kararı alması üzerine Teksif bir bildiri yayınlarak şöyle dedi:

«Sümerbank Genel Müdürlüğüne bağlı ve Türkiye'nin 25 il ve ilçesinde kurulu bulunan Yün, Pamuklu, Kendir ve Halı dokuma fabrikalarında çalışan 30.789 üyesi adına TEKSİF Sendikası tarafından 8. Ocak 1969 günü Grev ilân edilmesi üzerine, memleketimizde kamu sektöründe ilk defa olarak Sümerbank Genel Müdürlüğü tarafından LOKAVT KARARI alınmıştır.

Grevin ilân edildiğine dair Sendikamızca yayınlanan ilk basın bildirisinde de belirtildiği gibi Sümerbank Yöneticilerinin sosyal espriden yoksun, işçi hak ve menfaatlerine uzak davranışları bu suretle bir defa daha ortaya çıkmış olmaktadır.

Özel sektörün dahi şimdiye kadar hiç bir iş kolunda uygulamaya teşebbüs etmediği Lokavt hakkını bir Kamu İktisadi Teşebbüsünün 30.789 işçi için tatbika yeltenmesini, sorumsuzluk duygusundan başka türlü izah mümkün değildir.

Diğer taraftan TEKSİF Sendikası Grev uygulamasının kanunun çizdiği sınırlar içinde Türk işçi hareketine yaraşır bir olgunluk ve intizam duygusu ile mücehhez olarak başlaması için gereken bütün tedbirler alınmakta, Mer-

kezî grev yürütme komitesine ilâveten 25 il ve ilçedeki teşkilâtlarında kurulan komiteler vasıtasıyla bütün hazırlıklarını tamamlamış bulunmaktadır.

Türk-İş'e bağlı bütün işçi sendikaları, Türk-İş'in bağlı bulunduğu Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU), TEKSİF'in bağlı bulunduğu Uluslararası Tekstil ve Giyim İşçileri Federasyonu (ITGWF) Türkiye'nin bu en büyük grevinde Teksif'in yanında maddî ve manevî güçle-

riyle birlikte mücadeleye kararlı olduklarını teyit etmişlerdir.

Bu konuda TEKSİF Sendikası Genel Başkanı Şevket Yılmaz önümüzdeki günlerde tertipliyeceği basın toplantısı ile kamu oyunu aydınlatacak geniş bilgiler verecektir.»

Sendika Genel Başkanı Şevket Yılmaz, basın toplantısını 14 Ocak günü düzenledi ve Sümerbank Genel Müdürlüne gerekli cevapları verdi. Ancak Sümerbank Genel Müdürü 25 Ocak günkü

Sümerbank yöneticilerinin işçi haklarını vermemekte ısrar etmeleri ve arabulucuların çalışmalarının olumsuz sonuçlanmaması üzerine Teksif'e bağlı 39 sendika başkanı grev uygulamasına derhal geçilmesi kararını verdi ve 22 Ocak'ta İstanbul'da ilk grev başladı. Resimde grev sırasında sendika yöneticileri konuşurken görülüyor.

basın toplantısında kendi kendisini yalanlayarak zor duruma düşüyordu. Çünkü 9 Ocak'taki açıklamasında Teksif'in 246 milyon 793 bin liralık isteği olduğunu ilân etmişken basın toplantısında ise isteklerin 111 milyon 200 bin lira olduğunu söylüyordu.

ŞEVKET YILMAZ'IN BASIN TOPLANTISI

14 Ocak günü Teksif Genel Merkezi oldukça hararetle bir gün geçirdi. Genel Başkan Şevket Yılmaz, Sümerbank yetkililerinin iddialarına cevap vermek üzere bir basın toplantısı düzenlemişti.

Kurtuluş caddesindeki Teksif'in dev binasının beşinci katı, başta sendika liderleri olmak üzere gazetecilerle dolup taşıyordu. Saat 10 da Genel Başkanlık odası toplantı için hazır ve kısa bir süre sonra Teksif Genel Başkanı basın toplantısına başladı.

Salonun dip tarafına konmuş büyükçe bir masanın ortasında Şevket Yılmaz, solunda Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy, sağında Teksif yöneticileri, arkasında da Türk-İş'e bağlı bütün kuruluşların başkan ve yöneticileri oturmakta idi. Basın mensupları «U» şeklindeki masanın etrafına sıralanmışlardı. Foto muhabirleri ve televizyon kameraları hummalı bir çalışma içinde idiler.

Şevket Yılmaz önce grev kararının alınış nedenini açıkladı ve sonra «Üyemiz bulunan 30.739 işçinin, 275 Sayılı Kanunun çizdiği sınırlar içerisinde, kanun ve nizam her zamankinden daha titizlikle riayet etmek suretiyle, Anayasa teminatındaki grev hakkını istimal edeceğinden kimsenin şüphesi olmamalıdır» dedi. Türk-İş'in ve ona bağlı kuruluşların grevlerini destekleyeceğini söyledi.

Şevket Yılmaz, ücretlere ve prime yapılacak zamlarla diğer isteklerin iki yılda 109 milyon 189 bin 579 lirayla karşılanabileceğini, Sümerbank'ın 1968 yılı kârının 122 milyon liraya ulaştığını 1969 yılında ise, kârın en az 98 milyon lira civarında olacağını söylüyor, isteklerinin bu kârla karşılanabileceğini grafiklerde de gösteriyordu. Genel Başkan ayrıca Sümerbank'ın, işçilerin verimli

çalışması sonucu kâr sağladığını, işçi isteklerinin karşılanmasıyla Kurumun zarar eder duruma gelmeyeceğini öne sürüyor, isteklerin karşılanması için Sümerbank mamullerine zam yapılmasının karşısında olduğunu da kesinlikle belirterek, grev kararı alınan 25 işyerini açıklıyordu. Bu işyerleri şunlardı:

İstanbul, Hereke, Bünyan, Bursa, Diyarbakır, İsparta, Ereğli, Kayseri, Maraş, Adana, İzmir, Denizli, Nazilli, Malatya, Erzincan, Eskisehir, Taşköprü, Antalya, Bergama, Manisa, Nevşehir, Adıyaman, Karaman il ve ilçelerinde kurulu 25 işyeri toplam işçi sayısı ise 30.789. Toplantıyı dikkatle izleyen Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy basın mensuplarının bir sorusuna karşılık, her zamanki üslubu içinde kesin konuşarak cevap verdi:

«Taviz verecek değiliz. Sonuna kadara gideceğiz. Son sözümüzü söyledik. Türk-İş ve Türk - İş'e bağlı sendikalar mesuliyetlerini müdriktirler. Zammı da mesuliyetlerini uygun şekilde istemişlerdir. Sendika özel sektör işyerlerinde yaptığı sözleşme ile ortalama 130 lira zam almıştır. Sümerbank'tan istenen ise 84 liradır. Arzumuz Yükselen tansiyonun dikkate alınarak işçilere bu zammın verilmesidir.»

Başta Türk - İş olmak üzere, Türk-İş'e bağlı bütün kuruluşlar Teksif grevini desteklediklerini, yayınladıkları bildirilerle kamuoyuna ilân ediyorlardı. Bu gerçekten büyük bir dayanışma idi. Ancak Türk İşçi Hareketini bilenler bu dayanışmayı yadırgamıyorlar, çünkü Türk işçisinin gücü ve bugünkü duruma erişmesi bu inanca sahip olmasından geliyordu.

BAŞARILAR: Teksif'in Hereke işyerindeki grevinden bir sahne.. Grev gözcülüğü yapan babasına özenerek grev gönleğini giyen ve başarılar dileyen bir yavru..

Parti liderleri ne dediler ?

Süleyman Demirel

İsmet İnönü

DEMİREL

Teksif-Sümerbank uyuşmazlığı ve işverenin aldığı lokavt kararı siyasi parti liderleri tarafından da eleştirildi. Liderler, tekstil işçisinin güç durumunda, işverenin yanlış bir tutum içinde olduğunu belirttiler. Başbakan Demirel, C.H.P. Genel Başkanı İsmet İnönü, Güven Partisi Genel Başkanı Turhan Fevzioğlu ve Millet Partisi Genel Başkanı Osman Bölükbaşının teksif grevi ile ilgili demeçlerini sunuyoruz.

«Onikinci basın toplantısından bu yana geçen iki ay zarfında basınımızı ve kamu oyumuzu meşgul eden çeşitli olaylar vukua gelmiştir. Değişik iddialar ortaya atılmıştır. Ortaya atılan iddiaların başında 1969 yılının ekonomik hayatımız bakımından bir çıkmaz ve sıkıntılar yılı olacağı gelmektedir. Bu iddia iktidarın baskı tedbirlerine müracaat ederek iktisadi sıkıntıları örtmeye çalışacağı şeklinde tamamlanmaktadır. Son iki ay zarfında meydana gelen hadiseler ise, grevler ile daha çok İstanbul ve Ankara Üniversitelerinde vukua gelen öğrenci hareketleri şeklinde özetlenebilir. Ayrıca yurdun çeşitli bölgelerinde vuku bulan tabii afet-

ler de zikre değer.

Grevlerin ve öğrenci hareketlerinin şumul ve vüsatı ne olursa olsun, vatan-daşlarımızı tedirgin ettiğini biliyoruz. Evvelâ şu hususu ifade edeyim: 1961 Anayasası ve bu Anayasanın tesis ettiği nizam iyice bilinmedikçe memleketimizde cereyan eden hadiseleri ve bunların karşısında takınılan tavırları anlamak ve kıymetlendirmek, doğru hükümlere varmak fevkalâde zordur.

Memleketimiz 1961 Anayasasının getirdiği nizama alışma devresindedir. Kuvvetler ayrılığı prensibine göre yasama, yürütme ve yargı organlarının yetki ve sorumluluklarını

HASTANEDEN YÜKSELEN SES.....

Teksif'in grev kararından birgün önce hastahaneye yatan Türk - İş Genel Sekreteri Halil Tunç, olayları her gün saati saatine yakından izlemekte idi. Tunç 15 Ocak günü hastahaneye giden bir gazeteciye bu konudaki soru üzerine şu demeci verdi:

«Yurdumuzda son zamanlarda meydana gelen olaylar, daha zi-

yade politikacılar tarafından büyütülmekte ve bu olaylara ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan bakılması gerekirken, bu yapılmamakta, tansiyon bu şekilde, biraz da politikacılar tarafından yükseltilmektedir.

Kanaatimce, ne boykotlar, ne işgaller, ne Komer'in arabasının yakılması ve ne de komandolar olayı, bir kamu sektörü olan Sü-

merbankta alınan lokavt kararı kadar önemli değildir. İlgililer bu karara da diğer olaylarda olduğu gibi yüzeyden bakmaktadırlar. Ekonomik yönden geri kalmış bir ülkede, kamu sektörünün lokavta gitmesi, kalkınma edebiyatını, mutlu yarınları, demokrasiyi sadece bir oyun, bir aldatmaca durumuna düşürür.

Turhan Feyzioğlu

Osman Bölükbaşı

birbirine karıştırmamak lâzımdır. Ayrıca 1961 Anayasasının derpiş ettiği hakları da yadırgamamak gerekir. Grev 1961 Anayasasıyla işçiye tanınmış bir haktır. Türkiye'de grev oluyor diye şikâyetçi olmaya imkân yoktur. Grev olacaktır. Bu beyanatımla grevleri teşvik ediyordum değilim. Gayet tabiidir ki işverenle işçi teşekküllerinin bir ahenk içerisinde birbirlerini anlıyarak uzlaşmalarını arzu ederim: Ancak bu uzlaşmalar mümkün olmadığı takdirde, gerek işçi, gerek işveren karşılıklı haklara sahiptir. O zaman grev olur. Lokavt olur.

Grevlerin bir memleketin iktisadi hayatını felce uğratacak mertebeye eriş-

mesini de hiçbir suretle arzu etmem. Bu ölçüler içerisinde grevi herkesin tabii karşılaması lâzımdır. Bu ölçüler dışına çıkılır da grevçiler işyerlerini işgale ve tahribe kalkarlarsa hem suç işlemiş, hem de ekmek yedikleri müesseseleri tahrip etmiş olurlar. Türkiye'de de hiç kimseye suç işleme imtiyazı tanınmamıştır. Kim olursa suç işleyenin yakasına kanunları tatbikle mükellef merciler yapışır ve adalet mut-laka yerini bulur.

İşsizliğin mühim bir mesele olduğu memleketimizde işçinin, çalıştığı işyerini tahrip edecek bir hareketin içinde bulunmasını, işsizliği arttıran, müteşebbislerin cesaretini kıran ve yeni işyerleri meydana

gelmesini önleyen bir hareket addederim. Bu gibi fiillere tevessül edenler yalnız su işleyerek kendi başlarını derde sokmakla kalmamakta aynı zamanda hem kendilerine hem diğer işsiz vatandaşlarımıza kötülük etmektedirler, Şunu önemle belirtmek isterim ki, binlerce işyerimiz arasından birkaç işyerinde dahi olsa bu gibi hareketlere tevessül olunması üzücüdür. Memleketimizin kalkınmasındaki müstesna yerini bir şuur haline getirmiş olan vatanperver Türk işçisini mesuliyetsiz hareketlere giren bir avuç kimsenin meydana getirdiği neticelerden tenzih ediyorum. Vatanperver Türk işçisinin tahriklere kapılmayacağından ve fesada alet olmayacağından eminim.

Anayasamız 28 inci maddesiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını getirmektedir. Aynı madde bu hakkı silahsız ve saldırsız olmak kaydına bağlamıştır. Ayrıca toplantı ve gösteri hakkının nasıl kullanılacağı hem Anayasamızda, hem de 171 sayılı Kanunda belirtilmiştir. Bu sınırları aşan hareketler, tahribe, kaba kuvvete, zorbalığa kadar götürülürse gayet tabiidir ki bunları hiç kimse tasvip etmez. Bu takdirde yine suç işlenmiş olur, Kanunları tatbikte mükellef merciler hiç kimseye suç işleme imtiyazı tanımadan bu fiilleri yapanların yakasına yapışır.

Bu itibarla nereye gidiyoruz? Gidishatımız nedir? şeklindeki suallere cevap ararken bir huzur içinde olmağa mecburuz. Kendi kendimizi korkutmaya bir sebep olmadığı gibi vehimlere kapılıp, icra organının hukukun dışına çıkmasını, çıkmadığı takdirde de şu veya bu şekilde tavisif edilmesini haklı ve insafı bulmağa imkân yoktur.»

Grev nasıl ki, işçiyi refaha götüren bir araçsa, lokavt da işçiyi açlığa, sefaletle mahkûm etmek isteyen bir anlayışı ifade eder. Sümerbank'ta ücretlerin, günde 12 16 lira arasında seyrettiği göz önüne alınırsa, bu sektörde lokavta gidilmesinin, işçi haklarını bu geri seviyede tutarak, sosyal ve ekonomik gelişmeyi önlemekten başka bir anlam taşımadığı ortaya çıkar.

İyi bilinmelidir ki, çalışanlar, yarınlarına güvenle bakmak isterler. Yarınlarından emin olmayan insan ve toplum huzursuzdur. Huzursuzluk da toplumları hırçınlaştırır ve patlamalara kadar götürebilir. Türk Sendikacılık hareketi, ülkemizi huzursuzluklardan korumak için elinden gelen gayreti göstermiştir. Bu yüzden de bugüne kadar Türk-İş topluluğu içinde

bir işgal olayı ile karşılaşılma-mıştır. Sadece Çamaltı Tuzlasında ortaya çıkan işgal olayı üzerine o zaman bu davranışı müsamaha ile karşılamayacağımızı belirtmiş-tik.

Fakat Türk-İş'in bugüne kadar Türk işçisinin emeğinin karşılığını almak yolundaki samimi ve dürüst davranışı, işçi hareketini, ulusal çıkarlara aykırı, yıkıcı mak-

İNÖNÜ

Sümerbank gibi bir dev kuruluşta patlayan anlaşmazlığı dikkatle izliyoruz.

Toplu sözleşme, grev ve lokavt hakları bir kanun konusu olarak ortaya atıldığından, bazı çevrelerde geniş kaygı uyandırmıştı. Bu hakların iktisadi gelişmemizde hız kesici ve işçi-işveren ilişkilerini gerginleştirici etkileri olacağını, memleketi kargaşalıklara sürükleyeceğini sananlar vardı.

Biz böyle düşünmüyorduk. Türk işçi hareketinin ve iş hayatının demokratik çalışma düzenine geçebilecek düzeye eriştiği kanısındaydık. Bu sosyal adalet sağlayıcı düzenin, işçilerde çalışma hevesini arttıracığına, ülkemizde modern işletmeciliği geliştireceğine, işçi-işveren ilişkilerinde ve toplumda bir huzur etkeni olacağına inanıyorduk.

Zaman bizim inancımızı doğruladı. Gerek işçiler gerek işverenler, genellikle bu hakları en iyimser tahminlerin ötesinde bir sorumluluk ve olgunlukla kullandılar.

Bu gelişmenin devamı beklenen bir büyük devlet teşekkülünde 5 aydan uzun süre görüşmeler sonucunda bir tarafın grev, öbür tarafın da lokavt kararına varmış, ve işçi-işveren ilişkilerinin

çok gergin bir noktaya ulaşması kaygı uyandırıcıdır.

Grev hakkının olduğu her yerde lokavt hakkı da vardır. Fakat lokavt, ancak büyük zaruretler karşısında çok nadir kullanılan ıstırap verici bir haktır. Hele on binlerce işçi çalıştıran bir kuruluşda, bir taraf grev kararına vardı diye, öbür tarafın da, karşılık olarak hemen lokavta kalkışması işin ciddiyetiyle bağdaşmaz ve uzlaşmayı çok güçleştirebilir.

Sümerbank, özel çıkar gütmeyen bir kamu kuruluşudur. Bütün milletin olduğu kadar, içinde çalışanların da malıdır. Böyle bir kuruluşta, toplu sözleşme için müzakereye oturan sendikacıların elbette, müesseseyi işveren kadar düşünmeleri, isteklerinin, müesseseyi millet için bir yük haline getirecek ölçülere varmasından kaçınmaları beklenir.

Hükümet sorumlularının umursamazlığı da, kaygıları ve gerginliği arttırıcı bir etkidir.

İşçilerin, isteklerinde, müesseseyi düşünmeleri, ona göre ölçülü davranmaları ne kadar gerekli ise, işveren durumundaki yöneticilerin, verimli bir işletmecilik için her tedbiri almaları, hükümetin ise, Sü-

merbank gibi kamu işletmelerine, onların verimli ve kârlı çalışmaları imkânsız kılıcı müdahalelerden kaçınması da o kadar gereklidir. Kötü işletmeciliğin veya partizanca baskı ve müdahalelerin bedelini millete de, işçilere de ödetmeye kimsenin hakkı yoktur.

İşçi isteklerinde makul ölçülerin aşıp, aşılmadığına dair bir yargıya varabilecek, durumda değiliz. Ama, Sümerbankta olsun başka İktisadi Devlet Teşekküllerinde olsun verimli işletmecilik kurallarına uyulduğu, yersiz siyasal müdahale ve baskılardan kaçınıldığı da herhalde ileri sürülemez.

Zamanımızda iktisadi Devlet Teşekküllerine siyasal müdahalenin kanunsuz baskı ölçülerine vardığı bilinirken, hükümet sorumluları, Sümerbank'taki lokavt kararını, herhangi bir işverenin kendi başına verdiği bir kararmış gibi gösteremezler, buna kimseyi inandırmazlar, ve böyle bir büyük devlet müessesesindeki, kopma noktasına varan uyuşmazlığı, kendilerini ilgilendirmeyen, toplumu kaygılandırmayan olağan bir durummuş gibi umursamazlıkla karşılayamazlar.

Sümerbankla ilgili lokavt kararını, Anadolu Ajansı ile ilgili bir lokavt kararının da izlemesi, demokratik çalışma

satlar için istismal etmek isteyenlere karşı koyuşu maalesef anlayışla karşılanmamıştır. Sümerbank'ta alınan lokavt kararı bunun tipik örneğidir.

Bugüne kadar kanun sınırları içinde mücadelesini disiplinli bir şekilde yürüten işçi hareketi, tek taraflı bir sorumluluk duygusunun değer taşımadığını görerek, ister istemez politikasını sertleştirecektir. İlgililer son davranışlarıyla, işçi hareketini hırçın ve sabırsız bir istikamete yöneltmişlerdir.

Sümerbank'ta lokavt uygu-

landığı gün, Türk İşçi Hareketi gerçek gücünü gösterecek, bu, yalnız Sanayi Bakanının, Sümerbank Genel Müdürünün istifasına değil, kabinenin düşmesine kadar yola açacaktır.

Sayın Sükan'ın meselelerin derinliğine inmeden, masa başında zabıtaya verdiği talimatın geçerliği de bu vesileyle görülecektir.

Kanunlara saygı gösterilmesini isteyenler, önce hakka, adalete kanunlara kendileri saygılı olmayı bilmelidirler. Bir taraftan, işçiyi, açlığa sefaletle itecek, bugünkü ha-

yat şartları içinde tutma gayretinde olacaksınız, öbür taraftan, genelgelerle, zabıta kuvveti ile bu çeşit tepkileri önleyeceğini zannedeceksin. Bunun, dünyanın hiç bir yerinde örneği yoktur. Yol bu değildir. Asıl yapılması gereken sefaleti yok etmektir. Zira, sefaletin olduğu yerde refah tehlikedir.»

ARABULUCULARIN ÇALIŞMALARI

Bütün bu karşılıklı ithamlar devam ettiği sürece, bir yandan da Devlet Ba-

konusunda izahı güç bazı maksatlar güdüldüğü kuşkusunu, ister istemez zihinlerde uyandırmaktadır.

Bu durumda işçi haklarının ve sosyal huzurun bir kazaya uğramasından ciddi olarak kaygı duyuyoruz. Bütün ilgililerin, anlaşmazlığı bir an önce çözmek için gereken dikkati ve sorumluluğu göstermelerini diliyoruz.

Sümerbank gibi bir büyük kamu kuruluşunda iki taraflı ilgililerin, tam bir sorumluluk duygusu ile hareket ederek, müesseseyi millet için yük haline getirmeyecek bir noktada behemahal anlaşmaya varmaları lâzımdır. Bunun yapılmaması, ekonomik yönden de sosyal yönden de son derece ağır bir duruma yol açar.

1965 başında CHP iktidardan ayrılmadan önce, Hükümet - İşçi-İşveren temsilcilerinden meydana gelen bir daimi kurul kurulmasını ve ücretlerde ekonomimizin gücü oranında adaletli bir dengeyi böyle bir kurulun yardımı ve sorumluluğu ile sağlamayı kararlaştırmıştı. Toplu sözleşme düzenine girmiş hemen bütün demokratik ülkelerde böyle kurullar vardır ve gerçek bir ihtiyacı karşılamaktadır. Fakat yıllardır yaptığımız uyarılara rağmen, hükümet bu ku-

rulu kurmamıştır. Şimdi, çalışma hayatımızda görülen ve gitgide artan huzursuzluklar da bu eksikliğinde, büyük rolü olduğunu hükümete hatırlatmak isteriz.»

FEYZİOĞLU

«Sümerbank'la ilgili grev ve lokavt olaylarını yakından takip ediyoruz.»

Türkiye'nin en büyük iktisadî devlet teşekküllerinden biri ile TEKSİF gibi tecrübeli, köklü, bugüne kadar daima sorumluluk duygusu ve olgunluk göstermiş büyük bir işçi federasyonunu karşı karşıya getiren anlaşmazlığın bir an önce çözüm yoluna ulaşmasını istiyoruz.

«Grev de, lokavt da haktır» diyerek, meseleyi sadece basit bir hukuk konusu gibi görmek doğru değildir. Bir devlet işletmesinde, lokavt hiç bir meseleyi halletmez.

«Grev devam ederse Sümerbank'ın stokları erir ve Sümerbank kâr eder» tarzındaki iddia ise, meseleye millî ekonomi açısından değil, sadece bir

işletmenin kâr bilançosu açısından bakmak demektir.

Türkiye için önemli olan sanayi üretiminin düşmemesi, millî gelirde ve fert başına düşen gelirlerde artışın âdil ve ahenkli şekilde gerçekleşmesidir.

Sümerbank olayını fırtına habercisi gibi göstermek isteyenlerin bu hareketlerini boşa çıkarmak için, bütün ilgililerin gayret ve olgunluk göstereceklerini umarız. Fırtına bekleyenler aradıklarını bulamamalı ve Türk işçisi ile işverenin vatansever olgunluğu, bu anlaşmazlığı süratle çözmelidir.

Hem sümerbank'ı ayakta tutacak, hem Sümerbank'a bağlı işyerlerindeki işçilerimize yararlı olacak bir uzlaşma yolu bulunmasını yürekten diliyoruz.»

BÖLÜKBAŞI

«Türkiye'nin kalkınması, emek-sermaye arasındaki münasebetlerde hakka niyetin hakim ve millî menfaatlerin nazım kılınmasına bağlıdır. Bu konuda hükümete düşen görev de, bir kenara çekilmek değil, anlaşmazlıkları çözmek için her türlü gayreti göstermektir.

kanı Seyfi Öztürk, Teksif ile Sümerbank arasındaki anlaşmazlığı çözümlmek üzere sıkı bir çalışma içinde bulunuyordu. Aralıksız devam eden toplantılar gecenin geç vakitlerine kadar devam ediyor, ancak bir sonuç alınamıyordu.

Nihayet 22 Ocakta İstanbul'da Defterdar fabrikasında ilk grev uygulamasına geçilmesi Ankara'da bazı çevrelerde ve özellikle Sümerbank yöneticileri arasında ciddi bir tehlikenin başladığı işaretini verdi. Devlet Bakanı Seyfi Öztürk, Türk - İş Genel Sekreteri Halil Tunç, Teksif yöneticileri ve Sümerbank ilgilileri ile bir toplantı yapılmasını sağladı.

Yine sonuç alınamamıştı. Ancak bazı gazeteler sendikanın zam isteğinin kabul edildiğini ve anlaşmanın yapıldığını yazıyorlardı.

Ankara'da toplanan Teksif'e bağlı 39 sendika başkanı ise kararlı idiler ve istekleri kabul edilene kadar grevlerin arka arkaya başlatılmasında ısrar ediyorlardı. Nitekim iki gün sonra, Hereke Yünlü Sanayi Fabrikasıyla Kayseri Pamuklu Sanayi Müessesesinde de 1270 kişi greve başlamışlardı.

TOPLANTIDAN ÜMİTLER KESİLDİ

Toplantılardan artık ümitler kesil-

mişti. Nitekim Teksif Genel Başkanı Şevket Yılmaz 24 Ocak cuma günü basına şu açıklamayı yapmak zorunda kaldı:

«Bugüne kadar yapılan toplantı ve görüşmelerde sendikamızın gösterdiği anlayış maalesef mukabele görmemiştir. Bu sebeple hükümet arabulucusu Sayın Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'ün on günden beri devam eden arabulucuk görevi bugünkü toplantıdan sonra sona ermiştir. Bu duruma göre sendikamızın başkanlar kurulu toplantı-

"İyi bilinmelidir ki, çalışanlar yarınlarına güvenle bakmak isterler. Yarınlarından emin olmayan insan ve toplum huzursuzdur. Huzursuzluk da toplumları hırçınlaştırır ve patlamalara kadar götürebilir." Bu sözleri Teksif grevi sırasında demec veren Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç söylüyordu. Teksif grevi, bu tabloya bürünmeden basiretli bir şekilde önlemlendi.

uygulama planının taibikine devam edilecektir. Bu arada bizim grev kararını uyguladığımız gibi Sümerbank'ın da lokavt kararını uygulamasını bekliyoruz.»

SÜMERBANK GENEL MÜDÜRÜ KENDİNİ YALANLIYOR

Nihayet Sümerbank Genel Müdürü Hulusi Çetinoğluda bir basın toplantısı yaptı. Karışık iddialar ve karışık rakamlar arasında Çetinoğlu lokavt kararını ilân ettikleri gün öne sürdüğü rakamları da yalanlıyor, Teksif'in 246 milyon 793 bin lira, basın toplantısında da 11 milyon 200 bin lira zam isteğinde bulunduğunu söylüyordu.

Basın mensupları Genel Müdür Hulusi Çetinoğlu'nu soru yağmuruna tutmuşlardı.

Sorulara Çetinoğlu şu cevapları veriyordu:

Soru - Lokavtı ne zaman uygulayacaksınız?

Cevap - Lokavt acele ile uygulanacak bir karar değildir.

Soru - Astronomik zarar olacağı ortadadır. Lokavt ya da grev halinde bu zarar sendika isteklerinin mali portesini aşmaz mı?

Cevap - Sendikanın iddiası hayaldir.

Soru - Sizin iddia ettiğiniz rakamları hayal olduğunu da Teksif ileri sürüyor. Teksif'in iddialarını da siz yalanlıyorsunuz Basın olarak kamuoyuna gerçekleri duyuramıyoruz. Her iki tarafın da katılacağı bir açık oturuma taraftar mısınız?

Cevap - Böyle bir açık oturuma katılmam bahis konusu değildir.

Soru - Bülteninizin bir bölümünde sendikanın bu yıl zam istemiyoruz demek fedakârlığını beklediğinizi söylü-

yorsunuz. Devlete bağlı bir sektör Anayasanın da öngördüğü üzere çalışanların insan haysiyetine yaraşır bir hayat düzeyine ulaşmasını temin etmek zorundadır. Sendikanın böyle söylemesi, sendikal prensiplerle Anayasanın gereği ile hayat pahalılığı karşısında halkın ve işçinin durumu ile bağdaştırılabilir mi?

Cevap - Almanya'da bunun örnekleri vardır. Harp sonrasında sendikalar bu fedakârlığı yapmışlardır.

Soru - Almanya'daki bu fedakârlık Hitler rejiminin ve emperyalist düşüncelerin mirasını ortadan kaldırmak içindir. Türkiyede böyle bir ortam var mı?

Cevap -

Soru - Lokavt kararının alınması ve uygulanması halinde 30 bin işçi açıkta kalacaktır. Bir yandan

işsizlik sorununu önlemek için hükümet gayret gösterirken, öte yandan da 30 bin işçiyi işsiz bırakmak gibi bir davranış devlet sektörünün vazife anlayışı ile bağdaşır mı?

Cevap - Grev kadar lokavt da kanunî bir haktır. Bu hakkı kullanmamız bazı çevreleri sinirlendirmiştir. Çeşitli çevreler ise, bu kararı mızı, Türk sanayiinin korunmasına ve geliştirilmesine matuf cesur bir adım olarak nitelemektedirler.

Soru - Grev uygulanan işyerlerinde günlük zarar nedir, ve bültende de bahsedilen stokunuz ne kadardır?

Cevap - Grevden kârımız vardır. Üç aylık stokumuz mevcuttur. Üç ay sonra ne yapacağımızı düşüneneceğiz.

Soru - Bu ifadeden stoklara göre işçi çalıştırma anlamı ve sendika taleplerinin de nasıl olsa stokumuz var düşüncesiyle reddedildiği anlamı çıkmaktadır. Diğer taraftan da stoklarınız kaçırılmakta. Mevcut stok eritildikten sonra, özel sektör mamullerine mi, sıra gelecektir. Sümerbank'ın özel sektöre devri söz konusu mudur?

Cevap - Böyle bir şey yok.

GREVLER DEVAM EDİYOR

Arabulucuların sonuç vermeyen çalışmalarından sonra Teksif Sendikası, tespit edilen plân gereğince çeşitli bölgelerdeki işyerlerinde grev uygulamasına başladı. İzmir Halkapmar Basma Sanayiî Fabrikası ile Manisa Pamuklu Sanayiî Fabrikasındaki işçiler 27 Ocak günü greve katılarak grevin fiilen uygulandığı fabrika sayısı beşe, işçi adedi de 7.400'e yükseldi.

Grevlerin süratle büyümesi siyasî kuruluşlarda da dikkatle izleniyor ve liderler çeşitli toplantılarda konuşmalar yaparak Sümerbank'ın tutumunu yeriyorlardı. Bu arada Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı da bir bildiri yayınlarak; «Atatürk'ün kurduğu bir devlet kurumu olan Sümerbank'ta çalışan işçiler, bugünkü hayat pahalılığı içinde, insanca yaşamak için çok haklı bir takım isteklerde bulunuyorlar. Fakat işçiyi ve iş hayatını korumak ve düzenlemekle yükümlü bulunan devlet, yani Sümerbank, Türkiye'de bugün 8 milyonu aşan sayıdaki işsizler ordusunu daha da arttırmak istercesine lokavt ilân ediyor» diyordu.

Teksif yöneticileri, grev uygulanan bölgelerde hummalı bir çalışma içinde idiler. Bu arada Ankara'da hükümet üyelerinden bazıları arabuluculuk gayretlerini devam ettiriyorlar fakat bir türlü başarı sağlayamıyorlardı.

30 Ocak günü beş fabrikada uygulanan grevlere Adana, Maraş ve Bergama da katıldı. Adana Bez Fabrikasında 811, Ceyhan ve Adanadaki iki Çırcırlama işyerinde 200, Maraş Tekstil fabrikasında 850 ve Bergama Fabrikasında da 738 işçi ile grevci işçi sayısı 10.101'e çıktı.

...VE NİHAyet ANLAŞMA

Ocak ayının, 23 gün devam eden Teksif uyuşmazlığında bir anlaşma olmadan kapanacağı tahmin ediliyordu. Ancak 31 Ocak öğleden sonra başlayan görüşmeler tam bir anlaşma ile sonuçlanıyor ve Teksif'in bütün istekleri kabul ediliyordu.

Anlaşmaya göre, Teksif üyesi Sümerbank işçileri iki yıl içinde ücretlerine 55 kuruş zam alacaklardı. Bu zam ilk altı ayda 30, onu takip eden 14 ayda 10 ve son dört ayda ise 15 kuruş olarak kabul edilmişti. Ayrıca işçilere ödenmekte olan yüzde 15 prim yüzde 20'ye çıkarılıyordu, yıllık izinler de 3 gün arttırılıyordu. Toplu sözleşme 1 Ağustos 1968 tarihin-

den itibaren geçerli idi ve birikmiş ücret farklarının da derhal ödenmesi için anlaşmaya varılmıştı.

Anlaşmayı, Teksif'in bir başarısı olarak kabul etmemeğe imkân yoktu.

31 Ocak günkü anlaşmadan sonra greve katılan işçiler ertesi gün derhal işbaşı yapıyorlardı. Herkes memnundu; işçisi, sendikacısı, hükümet üyesi, idarecisi, politikacısı, tüm insanlar memnundu...

DEMİREL KONUŞUYOR

Grevin sona ermesinden sonra Başbakan Demirel, Teksif ve Sümerbank yöneticilerini kabul ederek kendileri ile bir süre görüştü. Demirel «İşçinin hukukunu gözetmeyen işyerlerinin ayakta durmasına imkân yoktur» diyordu.

Başbakan, arabuluculuk görevini gerçekten başarı ile yürüten Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'e de teşekkür ettikten sonra sunları söyledi:

«Ulaşma meselesinde hiç bir zaman ümidimi kaybetmedim. Teksif ve Sümerbank bu zamana kadar fevkalade münasebetler içinde olmuşlardır. Teksif güçlü bir sendikadır ve memleketimizde endüstrileşmenin şuuruna ermiş bir sendikadır. Memleket meselelerini, memleket menfaatlerini sendikacı arkadaşlarımız ve işçi vatan-

TEKSİF — Sümerbank anlaşmazlığı, kamuoyunu ciddi olarak meşgul ettikten sonra tekstil işçisi yeni haklar getiren bir sözleşme ile ortadan kalktı. Resimde taraflar imza töreninde.

daşlarımız çok iyi takdir ederler. Bugün şu bir gerçektir ki, işçisini azami şekilde kollamayan işveren, aslında kendi işinin ilerisini düşünmemektedir. İşçinin hukukunu gözetmeyen işyerlerinin hiç bir şekilde ayakta durmasına imkân yoktur. Binaenaleyh, hür düzenin en güzel müesseselerinden biri olan işçi hukukunu kollayan grev müessesesi ve bu müesseseye gelmeden önce toplu sözleşme müessesesi bu ışığın içinde işlemelidir. Bu ışık kaybolduğu takdirde memleket zarar görür, işçi zarar görür, işveren zarar görür.»

ECEVİT TEKSİF'İ KUTLUYOR

Anlaşmazlığın olumlu sonuçlanmasından sonra Teksif'e başarı telgraf-ları ve demeçler yağıyordu. Bu arada CHP Genel Sekreteri Bülent Ecevit Teksif sendikasına bir telgraf çekerek şöyle diyordu:

«Teksif- Sümerbank uyumsuzluğunun mutlu bir sonuca ulaşmasından bü-yük sevinç duydum. Sendikanızın ve işçilerin haklı direnişleri ve başarıları, demokratik çalışma düzenini yurdu-muzda daha çok kökleştirdi ve Anayasa haklarının sosyal adalet sağ-lamadaki etkinliğine yeni bir örnek oldu. Sizi, değerli sendikacı ve işçi arkadaşlarınızı yürekten kutlarım.»

FEYZİOĞLUNUN SÖZLERİ:

Güven Partisi Genel Başkanı Turhan Feyzioğlu anlaşmanın yapılmasın-dan sonra bir demeç vererek «vatansever işçilerimizin yeni bir zevkle ve daha yüksek verimle yapacakları çalışmaların hem büt-ün Sümerbank topluluğuna, hem milli ekonomiye yararlı olacağı inancındayız.» dedi.

SEYİT FARUK ÖNDER DE...

Teksif'in başarısına M.P. Genel Baş-kan Vekili Seyit Faruk Önder de katıldı. Bu konuda verdiği demeçte, Teksif Sen-dikasının gerçekten başarılı bir sözleşme yaptığını ve işçilerin sosyal haklarını almada vatansever bir tutum takındığını belirtti.

ŞEVKET YILMAZ TEŞEKKÜR EDİYOR

Teksif Sendikası Genel Başkanı Şev-ket Yılmaz, anlaşmadan sonra bir demeç vererek, «sendikamın hesaplı isteklerinin hesaplı karşılığını» bulduğunu belirtiyor ve hükümet aracısı Seyfi Öztürk'e te-şekkür ettikten sonra şöyle diyordu:

«Şu anda hak verilmez alınır anla-yışını her hareketiyle ortaya koyan Teksif üyelerinin Türk Sendikacılık Hareketindeki örnek davranışını bir

kere daha görmenin huzuru içindeyim. Yaptığımız hesaplı talebin hesaplı karşılığını almış bulunuyoruz. Geride bıraktığımız aylar içerisinde, grev kararının psikolojik etkileri içinde iş münasebetlerinden hasıl olan gerginliğin giderilerek aradaki ahengin daha iyi bir seviyeye ulaşacağından şüphe etmiyorum. Çalışanların haklı davalarının yanında olan başta sayın

Başbakan olmak üzere, hükümet üye-lerine, Ana muhalefet ve diğer muha-lefet partilerinin muhterem liderlerine, üniversitenin değerli mensuplarına gös-terdikleri ilgi ve tarafları anlaşılmaya teşvik eden gayret ve beyanlarından dolayı şükran duygularımı ifade etmeyi sendikam adına yerine getirilmesi ge-reken bir borç sayarım.»

Ulaş-İş'in Deniz Nakliyat Şirketindeki grevi bitti

Deniz Ulaş-İş Sendikası ile Deniz-cilik Bankası Deniz Nakliyat T.A.Ş. arasında 1 Temmuz 1968 tarihinden beri devam eden toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde anlaşmaya varılmadığından sendika, Genel Müdürlüğe bağlı bütün gemilerde ve Fındıklı'daki merkez işyerinde 8 Ocak'ta greve başlamıştır.

Grevin başladığı saatte limanda bu-lunan gemilerdeki bütün personel işle-rini bırakmış, seyir halindeki gemiler de limana gelerek greve katılmışlardır. 10 şilep ve bir tanker de halen Türk karasu-ları dışında bulunduğundan bu gemile-rin Türkiye'ye dönüşlerinde greve katı-lacakları bildirilmiştir.

SENDİKANIN AÇIKLAMASI

Deniz Ulaş-İş Sendikası yetkilileri grevle ilgili bir açıklama yaparak «grev katılan işçi ve memur adedinin 1750 ol-duğunu» bildirmişler ve bu konuda ya-yınladıkları bildiride haklarımızla birlikte işçilik onurunu da kurtaracağız.» de-mişlerdir,

Bildiride özetle şöyle denilmektedir: «Çocuklarımıza ve gelecek denizci nesillere örnek bir grevin hikayesini şerefle bırakacağız. Halen 17 şilep ve 4 tanker grev halindedir. Yabancı karasularındaki 12 gemi de Türk limanlarına döner dönmez greve ka-tılacaklardır. Grevin işyerine zararı günde 1,5 milyon liradır. Grev sonucu Ereğli Demir Çelik fabrikasının, faa-liyeti, demir ve kömür ikmalî yapımı-yacağı için duracak, akaryakıt sıkıntısı başgösterecektir. İthal ve h-i raç mallarının sevkıyatı da yapıla-mıyacaktır.»

Sendikanın yayınladığı bildiride is-teklere de belirtilmiş ve Genel Müdürlüğün

fazla mesailer, tayin ve terfilerin bir esasa bağlanması gibi ana konularda anlaşmaya yanaşmadığı açıklanmıştır.

Türk-İş Birinci Bölge Temsilciliği grevle ilgili olarak yayınladığı bildiride; «Türk-İş'in ve ona bağlı kuruluşların Deniz Ulaş-İş Sendikası grevini destek-lediğini» kamuoyuna bildirmiştir.

Grev, Sendika Başkanı Feridun Şa-kir Ögünç, sendika yöneticileri ve Türk-İş Birinci Bölge temsilcisi Nejat Karacagil'in Deniz Nakliyat Genel Müdürlüğünün Salpazarındaki binası önünde grev pan-kartlarını asması ile başlamış ve hakların alınmasına kadar büyük bir olgunluk içinde geçeceği açıklanmıştır.

ANLAŞMA SAĞLANDI

Ulaş-İş Sendikası ile Denizcilik Ban-kası Deniz Nakliyat Anonim Şirketi arasındaki anlaşmazlık 15 Ocak'ta gi-derilmiş ve sendika grevi kaldırmıştır.

Türk-İş Teşkilatlanma Sekreteri Et-hem Ezgü bu konuda yaptığı açıklamada, grevin kaldırılmasından sonra işçilerin Deniz Nakliyat Anonim Şirketine bağlı 21 gemide işbaşı yaptığını bildirmiş ve varılan anlaşmaya göre, gemi zabitanına ayda 110 lira, mürettebata 140, büro personeline de ayda 175 lira zam yapıldığını açıklamıştır. Ücret zammı yanında yeni bazı sosyal haklar sağlanmış, fazla mesai sorunu da çözümlenmiştir.

Ethem Ezgü, ücret zammı ve diğer sosyal hakların para ile ifadesinin yılda 8 milyon 500 bin lira olduğunu bildirmiş-tir.

TÜMTİS SENDİKASININ KONYA GREVİ SONA ERDİ

Tümtis Sendikasının Konya Bele-diyesi Elektrik, Otobüs ve Sular İdare-sinin Otobüs işyerinde uyguladığı ve «Türkiye'nin en uzun grevi» ünvanını alan grev başarı ile sonuçlanmış ve söz-leşme imzalanmıştır.

“Türk-İş bugün Türkiye’nin en güçlü kuruluşu olarak yurt hizmetindedir. Türk-İş’in gücü, işçilerin birlik ve beraberliğinden doğmaktadır. Bu güç aynı zamanda, işçinin gücüdür. 1969 yılında bu birlik ve beraberliğin aynı güçle devam edeceğine inancımız tamdır...”

TÜRK-İŞ’İN YENİ YIL MESAJI

Yeni yıl dolayısıyla Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu bir mesaj yayınlamıştır. Türk-İş’in mesajı şöyledir:

26 Ocak günü imzalanan toplu sözleşme ile sendikanın işçi lehine olan bütün istekleri kabul edilmiştir. İşçiler 389 gün devam eden grevden sonra işbaşı yapmışlardır.

Dünyada barışın sağlanması, yurttan demokratik rejim içinde sosyal adalet ilkelerinin eksiksiz uygulanması ve insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşama düzeyinin yerleşmesi, Türk İşçi Hareketinin amaç ve ilkeleri arasında yer almıştır. Yeni yıla, bu düşünce içinde büyük ümitlerle giriyoruz.

Geride bıraktığımız yıl, başarılı geçmeğe aday bir dönemin hazırlayıcısı olmuştur. Bütün iyi niyetli çalışmaların gerçekleşmesi, ümitlerimizin temelini teşkil edecektir.

TÜRK-İŞ’İN YOLU

Kalkınmakta olan ülkelerin çeşitli sorunları ve karşılaştığı büyük güçlükler vardır. Yurdumuz, geri kalmışlıktan kurtulma çabası içinde kendine özgü bir yer işgal etmektedir. Büyük kitlelerin sefaletten kurtarılması, siyasi çekişmelerin ötesinde ortak bir fikrin yerleştirilmesi ve bunun benimsenmesi ile mümkün olacaktır. Türk İşçi Hareketi olarak, bugüne kadar izlediğimiz yol, bu düşünceyi yerleştirmek ve gerçekçi olmayı kabul ettirmek olmuştur.

1961 Anayasasında yerini bulan temel işçi hakları, sadece işçilerin değil, toplumun kalkınmasını amaç edinmiştir. Bu bakımdan sosyal adaletle dayanan ileri bir Türkiye yaratmada işçi kuruluşlarının müstesna bir yeri vardır.

GERİDE KALAN BEŞ YIL

Toplu sözleşme düzeninin yerleşmesinden bu yana beş yıl geçmiştir. Türk İşçi Hareketi, bir yandan sosyal adaletle inancımızın gücüne güç katmağa çalışırken, öte yandan kaygısızları uyarmayı ve onları milli bir düşüncenin içinde görmeyi amaç edinmiştir. Türk İşçi Hareketinin bu önderliği, bugün olmasa bile, yakın bir geleceğin ümitli sonuçlarını verecek niteliktedir.

1963 yılından beri yürürlükte bulunan Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt hakları bugüne kadarki uygulama ile, bu hakkın verilmesine karşı olanları büyük bir yenilgiye uğratmıştır. İşçinin henüz bu düzenin seviyesine ulaşamadığı iddialarını taşıyanlar, beş yıllık uygulamada aldandıklarını anlamışlardır.

Değişen yurt koşulları, Türk İşçi Hareketinin de, batı ülkelerine eşit oranda hakları alma ve kullanma yoluna girmesini artık zorunlu kılmıştır. Beş yıl öncesine kadar toplu sözleşme ve grev hakkını çok gören çevreler, bugün işçi kuruluşlarının yeni haklara kavuşmasını belki ileri bir adım olarak niteleyecekler ve belki de engelleme yollarına sapacaklardır. Ancak bu çevrelerin geçmişi unutmayacaklarına inanıyoruz.

Türk işçisinin insan haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi elde etmesini sağlayacak başlıca unsur olan adil bir asgari ücret için geçmiş yılda başlayan mücadelenin 1969’da sonuçlanması yürekten dileğimizdir. Türk-İş adil bir asgari ücretin 1959’da gerçekleşmesi için

bütün çabasını harcayacaktır.

Türk-İş bugün Türkiye’nin en güçlü kuruluşu olarak yurt hizmetindedir. Türk-İş’in gücü, işçilerin birlik ve beraberliğinden doğmaktadır. Bu güç, aynı zamanda işçinin gücüdür. 1969 yılında bu birlik ve beraberliğin aynı güçle devam edeceğine inancımız tamdır. Çünkü Türk işçisi kuvvetinin birlik ve beraberlikten doğduğunu çok iyi bilmektedir.

Kıbrıslı soydaşlarımızın acılarının hâlâ kesinlikle dinmemiş olması yeni yıla girerken büyük üzüntümüzü teşkil etmektedir.

Güzel günler umduğumuz 1969’da soydaşlarımızın da barış, ekmek ve hürriyete kavuşmaları dileğindedir.

Yurt dışında çalışmak zorunda bulunan işçilerimizin bir yıllarını daha vatan-dan uzakta geçirmiş olmaları üzüntü kaynağıdır. Ancak, onların ekonomimize katkıları ve fedakârlıklarının bütün Türk ulusuna bilinmesi bu üzüntüyü hafifletici bir sebep teşkil etmektedir.

Türk İşçi Hareketi sosyal adalet ilkelerine bağlı ve büyük kitleleri sefaletten kurtaracak ekonomik tedbirleri benimsemiş, artan milli gelirin adil ölçüler içinde dağılmasını sağlayacak gerçek bir kalkınmayı arzulamaktadır.

Yurt içinde milli ekonomimizin temelini teşkil eden ve yurt dışında fedakârlıkla çalışan işçi kardeşlerimizin «barış, ekmek, özgürlük» ilkesi için mücadeleleri eksiksiz devam edecektir.

1969 Yılı’nın başarılı geçmesi en büyük dileğimizdir.

SUNAY'IN YENİ YIL MESAJI

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay yayınladığı yeni yıl mesajında çalışma hayatımızla ilgili sorunlar üzerinde dūrmuş ve "Ücretle geçim endekslerinin dengesini ifade eden ortalama bir sosyal refah seviyesinin kurulması ve korunması cumhuriyetimizin ana ilkelerindendir" demiştir.

Sunay yeni yıl mesajında çalışma hayatımıza ilişkin görüşlerini şöyle belirtmiştir:

«1969 yılı programı, çalışanlar için, daha isabetli politikayı ve bunların gerçekleştirilmesini ve gelişmesini sağlayacak tedbirleri öngörmektedir. Bu programda, ekonomik ve sosyal sorunlar arasında, denge yaratacak bağlantılar sağlam şekilde kurulmuştur.

Yurdumuzdaki sermaye ve emek ilişkileri, milli hasılayı, istenen seviyeye yükseltecek bir ahenk içinde düzenlenmiştir.

İş ve işgücü arzını, denge noktasına getirmeye çalışan etkili bir istihdam idaresi, toplu sözleşme müessesesi, işsizlik sigortasını da kapsayacak güçlü bir sosyal güvenlik sistemi, Türkiye'de demokratik bir işgücü piyasasının doğuşunu sağlamıştır.

Çalışma hayatının tam anlamıyla yerleşmesi ve kuvvetlenmesi için, sermaye piyasasının da kurulması yeni yılda sonuçlandırılmalıdır. Halka açık anonim ortaklıkların ve senet borsalarının kurulmasını ve çalışmasını kolaylaştıracak tedbirler, çalışmanın sömürülmesini önleyerek istihdam seviyesinin yükselmesini ve sosyal refahın artmasını sağlayacaktır.

Üzerinde durulacak diğer bir meselemiz de çalışma israfının önlenmesidir.

İlk tedbir olarak, çalışma hayatımızın en makul ve müessir usul ve vasıtalarla kontrolünü sağlayacak düzenlerin kurulup işletilmesi gerekir.

Ücretlerle geçim endekslerinin dengesini ifade eden ortalama bir sosyal refah seviyesinin kurulması ve korunması Cumhuriyetimizin ana ilkelerindendir. Bu suretle Türk toplumunun temeli olarak benimsediği aile de Anayasamızın istediği şekilde korunmuş olacaktır.

Çalışma hayatımızın, yeni yılda çözüm bekleyen bir sorunu da kadının ve çocuğun korunmasıdır. Bunu sağlayan mevzuatın gözden geçirilerek yenilenmesi, çalışan kadının yavrularını barındıracak işyeri kreşlerinin kurulması. Anayasamızın bu

konudaki bağlayıcı hükmünün bir gereğidir.

Sakatların ve hükümlülerin İş Kanununun öngördüğü üzere tıbbi ve mesleki usullerle çalışma yeteneğine kavuşturulması ve uygun işlere yerleştirilmeleri yeni yılın hayırlı bir uygulaması olacaktır.

Öğrenim hayatındaki gençlerimizin, yaşama ve çalışma şartlarının bunalım yaratıcı etkenlerden kurtararak düzeltilmesi ve kendilerine üretim alanlarında uygun düşen ve mümkün olan istihdam çarelerinin araştırılması aileler ve toplum üzerindeki sosyal yükün hafifletilmesi yönünden de önemlidir.

Bu yasama devresinde, topraklarımızı işleyenlerin çektikleri güçlükleri ortadan kaldıracak ve tarım çalışma alanını düzenleyecek olan Tarım İş Kanununun çıkarılacağını ümit ve temenni ediyorum.

İşçi ve işverenlerin çalışma hayatımızı azami bir verim hızına yükseltmek için, bu yıl da, görevlerini gereği gibi yapacaklarına inanıyorum.»

SUNAY'IN YURT DIŞINDAKİ İŞÇİLERE MESAJI

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, Polonya'daki Batı Almanya radyosu aracılığı ile Avrupa ülkelerindeki Türk işçilerine hitaben bir mesaj yayınlamış ve yeni yıllarını kutlayarak, mutluluk ve başarı temennisinde bulunmuştur.

Dünyadaki ekonomik ve sosyal hayatın bir sonucu olarak, yurt içinde ve yurt dışında çalışan işçiler arasında, kıymet bölümleri bakımından bir fark kalmadığını belirten Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, kendilerine çeşitli öğütlerde bulunarak «kazancınızı ailelerinizin refahına, kurduğunuz veya kurmanız gereken şirket ve kooperatiflerin geliştirilip gerçekleştirilmesine kullanmak ve milli kalkınma gayretlerimize katmak için birbirinizle yarışınız» demiştir.

"Ücretlerle
geçim
endekslerinin
dengesini
ifade eden
ortalama
bir sosyal
refah
seviyesinin
kurulması
ve korunması
Cumhuriyetimizin
ana
ilkelerindendir"

İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞININ TANIM VE UNSURLARI

Yazan :

Doç. Dr. FİKRET EREN

II

2. Kaza ile iş arasında illiyet bağı bulunmalıdır.

İşçinin geçirmiş olduğu her kaza, işkazası sayılmaz. İşkazasının kabul edilebilmesi için, kaza ile görülen iş (hizmet) arasında bir illiyet bağı bulunmalıdır.(1) İşçi, işverenin emir ve talimatı (otoritesi) altında bulunduğu bir sırada kazaya uğramışsa, illiyet bağı gerçekleşmiştir. İşçinin, işverenin emir ve talimatı altında bulunması demek, kendisine hizmet akdi gereğince yüklenilen işi yapması veya yapmaya hazır olarak beklemesi demektir (2). İlliyet bağı doktrin ve uygulamada da tâbiyet münasebetinin, yani işverenin işçi üzerindeki hâkimiyet ve otorite ilişkisinin kaza esnasında mevcut olup olmamasına göre değerlendirilmektedir. Gerçekten, doktrinde bir kazanın işkazası sayılabilmesi için, bu kazanın işçinin işverenin emir ve talimatı altında bulunduğu bir sırada meydana gelmesi gerekmektedir (3). Yargıtay 9. Hukuk Dairesi de bir kararında, «işçinin, işverenin otoritesi altında bulunduğu bir zaman realitesi içinde vukua gelen her kaza, işkazasıdır», demek suretiyle bu hususu belirtmiş bulunmaktadır (4).

Otorite ilişkisi, işçinin hukukî tâbiyetinden doğmaktadır. Esasen, hizmet akdini diğer iş görme aktilerinden, özellikle istisna ve vekâlet aktinden ayıran en önemli kriter, hizmet aktinde işçinin işverene hukuken bağlı (tabi) olmalıdır. Hukukî tâbiyet, işçinin işveren hesabına iş görmesi, başka bir deyimle işçinin hizmet aktine göre, işverenin emir ve talimatını ifa edip, onun otoritesi altına girmesidir. Bu sebeple, işçi, işverene sadece hizmet ediminde bulunmayı değil, aynı zamanda onun otoritesi altına girmeyi, direktifleri uyarınca işgörmeyi de vaadeylemektedir (5).

İşçi, işverenin emir ve talimatı altında bulunduğu sürece, hizmet akdine göre borçlanmış olduğu hizmet edimini yerine getirmekte, ifa etmektedir. Bu sebeple, otorite ilişkisinin bulunduğu bir sırada, kazaya uğrıyan işçi, hizmet borcunu ifa ederken veya hizmet dolayısıyla kazaya uğramış, binnetice gördüğü işle (hizmetle) kaza arasında illiyet bağı gerçekleşmiştir.

İşverenin işçi üzerindeki otorite ilişkisinin mevcut olabilmesi kaideten iki şartın gerçekleşmiş olmasına

bağlıdır. Bunlar, işyeri ve işsüresi şartlarıdır. Bu sebeple işçi, işyeri ve işsüresi içinde bulunduğu sürece prensip olarak, işverenin otoritesi altında sayılır. Konumuzla yakın ilgisi dolayısıyla işyeri ve işsüresi kavramlarına kısaca dokunmak gerekir.

İşyeri, İş Kanununun 1. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre, «.... işin yapıldığı yere işyeri denir. İşin niteliği ve yürütümü bakımından işyerine bağlı bulunan yerlerle, dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden veya mesleki eğitim yerleri ve avlu gibi sair eklentiler ve araçlar da işyerinden sayılır». Kanunun bu düzenlemesinden anlaşılacağı gibi, işyeri, asıl işyeri ve işyerinden sayılan yerler olmak üzere ikiye ayrılır. Asıl işyeri, işin işçi tarafından hizmet akdire göre yapıldığı yerdir. İşyerinden sayılan yerler ise, işyerine bağlı yerler, işyeri eklentisi ve araçlar olmak üzere üçe ayrılır. Asıl işyerine işin niteliği veya yürütümü bakımından bağlı olan yerlere, işyerine bağlı yer adı verilir. Bir yerin asıl işyerine bağlı yer niteliğini kazanabilmesi için, bu yerle asıl işyeri arasında hukukî ve iktisadî bağıllık bulunmalıdır. Hukukî bağıllıktan maksat, asıl işyeriyle buna bağlı yerin aynı kişiye ait olmasıdır (6). İktisadî bağıllık ise asıl işyeriyle buna bağlı sayılacak yerin, ekonomik bakımdan birbirini bütünlemesidir (7). Meselâ atölyesinde şeker imâl edip bunu yandaki bir dükkânda satan kişinin, atölyesi asıl işyeri, dükkânı ise, buna bağlı bir yerdir. Bu iki yer birbirini iktisadî yönden tamamladıkları için bunlar arasında ekonomik bağıllık vardır. Keza dokuma tezgâhlarının bulunduğu yerle, bunlardan mamûl şeylerin boyandığı yer arasında da ekonomik bağıllık mevcuttur.

İşyeri eklentileri de işyeri kavramı içinde mütalâa olunmaktadır. Bunlar, dinlenme, çocuk emzirme, uyku, yemek, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve, mesleki eğitim yerleri gibi sosyal bakımdan lüzumlu yerlerdir.

İş Kanunu, 1. maddesinde araçları da işyerinden saymıştır. Buradaki araçtan maksat, işverene ait olan «işin niteliği ve yürütümü bakımından işyerine bağlı

bulunan her türlü sabit ve hareket eden makina, alet ve edavat»tır (8). İşverenin işçilerini getirip götürdüğü arabalar, işyeri ambulansları işverenin işyerinin gerek ve çıkarları için almış olduğu otomobil, jip ve traktör araç kavramına misal olarak gösterilebilir (9).

Kaza, bir fabrika veya atölye gibi sınırları kesinlikle tâyin edilebilecek bir yerde meydana gelmişse, işyerini tesbitte bir güçlük yoktur. Buna karşılık, işçi işverenin emri ile başka bir yerde görevli olarak bulunurken kazaya uğramışsa, işyeri kavramını tâyin etmek son derece zordur. Bununla beraber, Fransız doktrin ve mahkeme içtihatlarında kabul edildiği gibi, işkazası yönünden «işçinin, işverenin emir ve talimatı altında bulunduğu her yer, işyeridir» demek suretiyle, işçi görevle dışarda bulunduğu sırada kendisine verilen emir ve işi ifa ederken bir kazaya uğramışsa, olayda işyeri şartı gerçekleşmiş sayılmalıdır (10). Burada hemen belirtelim ki, dışarda görevle bulunan işçi, işverene ait bir araçta iken, kazaya uğramışsa, araç işyerinden sayıldığından, kazada işyeri unsuru mevcut bulunmaktadır.

İşçi, işveren tarafından hizmetli olarak gönderildiği üçüncü bir şahıs nezdinde veya bizzat kendi evinde işverenin emir ve talimatı dairesinde iş görürken bir kazaya uğramışsa, diğer unsurların bulunması şartıyla, bu kaza da bir işkazası sayılmalıdır (11).

İşçi, izinli olduğu bir sırada veya iş süresi dışında işyerinde bulunurken, bir kazaya uğramışsa, işkazasından bahsedilemez. Oysa, Sosyal Sigortalar Kanununa göre bu, bir işkazasıdır (SSK. m. 11).

İş süresi, işin başlamasıyla sona erişti arasında geçen zaman fasılasıdır. İş süreleri Tüzüğü'nün 1 nci maddesine göre, «İş süresi deyimi, işçinin, çalıştığı işte geçirdiği zamanın devam sınırını gösterir». Bir kazanın, işkazası sayılabilmesi için, bu kazanın, iş süresi içinde meydana gelmesi şarttır, zira işçi iş süresi içinde işverenin otoritesi altında bulunmakta, onun emir ve talimatını yerine getirmektedir.

İş süresi, İş Kanunu 61/a'ya göre, genel olarak, haftada en çok 48 saattir. Bu süre günde prensip itibarıyla 8 saati bulmaktadır (12). İş Kanunu, 62. maddesinde bazı süreleri iş süresinden saymıştır. Bunlar, maden veya taş ocaklarında olduğu gibi, yer altı veya su altında çalışılacak işlerde kuyulara, dehlizlere veya asıl iş yerlerine inme, girme ve bu yerlerden çıkma için gereken süreler; işçinin, işinde ve işverenin her an buyruğuna hazır bir halde bulunmakla beraber çalıştırılmaksızın ve çıkacak işi bekliyerek boş geçirdiği süreler; işçilerin işveren tarafından işyerlerinden başka bir yerde çalıştırılmak üzere gönderilmeleri halinde yolda geçen sürelerle işçinin işveren tarafından başka yere gönderilmesi veya işveren evinde veya bürosunda yahut işverenle ilgili herhangi bir yerde meşgul edilmesi suretiyle asıl işini yapmaksızın geçirdiği süreler ve nihayet, işçilerin ikâmet ettikleri mevkilerden uzak bir mesafede bulunan işyerlerine hep birlikte nakledilmeleri icabeden her türlü işlerde bunların toplu ve mukannen surette götürülüp getirilmeleri esnasında geçen

sürelerdir. Kanunun bu düzenlemesinden çıkan sonuç, yalnız iş süreleri içinde değil, iş süresinden sayılan bu süreler içinde de meydana gelen kazaların işkazası sayılması gereğidir. Çünkü, bütün bu hallerde işçi, kendi hür ve bağımsız alanından çıkıp, işverenin hâkimiyet sahasına girmekte, böylece işçi-işveren arasındaki otorite ilişkisi kurulmaktadır.

İş süresinin başlangıç ve sona eriş anı, işyeri âdetlerine göre, belirli bir zamanda çalan zil, verilen sinyal veya kart basmakla tesbit olunur (13). Bu itibarla işyerine girip kartına gerekli işaret konulan işçi bu andan itibaren işverenin otoritesi altında girmiş sayılır. Bu otorite ilişkisi, işyerinden çıkan işçinin kartına konulan çıkış işaretine kadar kaideten devam eder. Ancak, iş süresinden sayılan hallerde, meselâ, işçilerin ikâmet ettikleri mevkiden uzak bir yerde bulunan işyerlerine toplu ve mukannen bir şekilde getirilip götürülmesinde, iş süresi işçinin vasıtaya bindiği anda başlayıp, dönüşte ise indiği anda sona erer. Keza, yeraltı veya su altındaki işlerde de, iş süresi, işçinin gerekli yere inmeye başladığı anda cereyana başlayıp, buradan çıktığı anda nihayet bulur. İşçinin, işverenin emriyle işyerinden başka bir yere iş için gönderilmesi halinde, iş süresi hareket anında başlar (14). Bu halde iş süresinin devamı, işçiye verilen işin niteliğine ve işçinin işverene yararına mesaisini sarfedip etmemesine göre tâyin olunur. Ezcümle, işçi, Ankara'dan Adana'ya iş için gönderilmiş olup, mesaisi gündüz olmakla beraber, işveren ona, iş ilişkisi kurmak istediği kişiye bir akşam yemeği vermesini emretmiş ve bu yemek sırasında işçi kazaya uğramışsa, bu, bir işkazasıdır, zira işçi, işverenin emir ve talimatını yerine getirirken bu kazaya uğramış bulunmaktadır.

Buna karşılık, işin niteliğinden doğmayan fakat sırf sosyal yardım amacıyla işçilerin evlerinden işyerine götürülüp getirilmeleri sırasında geçen zaman, İş Kanunu 62/II'ye göre iş süresinden sayılmadığından, bu sırada meydana gelen kazalar işkazası sayılamaz.

İş Kanununun 66. maddesine göre, hazırlama, tamamlama ve temizleme işlerinde çalışan işçiler, çalıştıkları işyerinde çalışma süresinden önce ve sonra da bir süre çalışmak zorundadırlar. Bu süreler de iş süresinden olduğundan, bu zaman içinde meydana gelen kaza işkazasıdır.

İşçilere çalışma süreleri içinde verilen ara dinlenmesinde işçi, çoğu kez işyerinden ayrılmadığına göre işverenin hâkimiyet sahasında bulunuyor demektir. Başka bir deyimle, işçi ara dinlenmesi esnasında her ne kadar işverenin emirlerini ifa etmemekte ise de, onun nezaket ve hâkimiyeti altındadır. Bu sebeple, hiç olmasa, ara dinlenmesini işyerinde geçiren işçinin, bu süre esnasında uğradığı kazayı, işkazası saymak İş Hukukunun koruyucu ve sosyal esprisine uygun düşer kanısındayız (15). Kaldı ki, işkazalarında esas, işverenin işçi üzerinde haiz olduğu hâkimiyet ilişkisidir. Bu ilişkinin unsurları ise, işyeri ve iş süresidir. İş süresi, bizzat İş Kanununun yaptığı ayırıma göre, çalışma süresinden daha geniş bir kavramdır. Bu husus, «İş

süresinden sayılan haller» kenar başlığını taşıyan 62. maddeden açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Bu madde- de sayılan hallerde, işçi çoğu kez, gerçek bir çalışma yapmamaktadır. Şimdi, problem bu açıdan ele alınınca, ara dinlenmelerinin de, iş süresinden sayılması pekâlâ mümkündür. Zira ara dinlenmelerini düzenleyen 64. maddede, dikkat edilirse, III. bendinde, «çalışma sü- resi»nden bahsedilmektedir. O halde, bu yönlü bir yorumla da, ara dinlenmelerinin, iş süresinden sayıl- ması, böylece bu süre içinde vaki kazaların, işkazası addedilmesi mümkün olacaktır.

İşçilerin, işyerlerinde soyunma, giyinme, yıkanma vesair hususlar için geçirdikleri süreler de iş süresine dahil olup, bu süreler içinde meydana gelen kazaların işkazası olarak kabulü gerekir. Keza, fazla mesai ya- pan işçi, bu mesai esnasında bir kazaya uğramışsa, bu da bir işkazasıdır.

İzin veya istirahat esnasında uğranılan kaza, iş süresi dışında vaki olduğundan işkazası sayılamaz.

Bu açıklamalardan da anlaşılabileceği üzere, bir ka- zanın işkazası sayılabilmesi için, görülen işle kaza ara- sında illiyet bağı bulunmalıdır. İlliyet bağının tesbiti ise, kaza esnasında işçinin, işverenin otoritesi altında bulunup bulunmadığına bağlıdır. Otorite ilişkisinin varlığı, olayda işyeri ve iş süresi şartları gerçekleşmiş- se kabul olunmalıdır. Şu halde, aniden cereyan eden harici bir olay işyeri ve iş süresi içinde bulunan bir işçiyi, kazaya uğratmışsa, bu kaza kaideten bir işkaza- sıdır. Ancak, adı geçen bu harici olay, mücbir bir se- bebe, üçüncü şahsın fiiline veya mağdurun kendi fiiline dayanmamalıdır, zira bu sonuncu hallerde görülen işle kaza arasında illiyet bağı bulunmadığından, işka- zasından bahsolenamaz. Bu sebeple işyeri ve işsüresi içinde çalışan, yani işverenin otorite ilişkisine tâbi olan bir işçi, yıldırım düşmesi, üçüncü bir şahsın ateş et- mesi veya kendisini aşağı atması sonucu yaralanmış ya da ölmüşse, bu kaza, bir işkazası sayılamaz.

Hemen belirtelim ki, vardığımız bu sonuç, tatmin edici olmaktan çok uzaktır. Hiç olmazsa, mücbir se- bep veya üçüncü şahsın fiiliyle meydana gelen kazaların işkazası sayılması, sosyal adalet ve İş Hukukunun koruyucu karakterine daha uygun düşer kanısındayız. Mücbir sebep gibi, kötü bir tesadüfe kurban giden işçiyi, ekonomik yönden daha güçlü bulunan işverene karşı korumak, emek-sermaye arasındaki barış ve denge fikrine de uygun düşecektir. Bu bakımdan, Ana-

yanın sosyal devlet ve sosyal adalet ilkelerinden mülhem olarak hâkimlerimizin uygulamada daha ya- ratıcı, daha doyurucu kararlar vermesini beklemek, herhalde hakkımızdır. Bunun için de, kazanın vuku bulduğu anda yukarıda incelemiş olduğumuz otorite ilişkisinin varlığını aramak ve şayet bu ilişki varsa, kazayı işkazası saymak kâfi gelecektir (16).

- (1) Yargıtay, işkazasının kabulü için, vuku bulan kaza ile iş ara- sındaki illiyet bağını haklı olarak aramaktadır. Şu kararlar, bu hususu açık olarak göstermektedir: «Şu hale göre kam- yondaki teknik arıza ile kaza arasında uygun sebep ve sonuç bağı bulunduğunu kabul bir zorunluk ifade eder». (Bu karar için bak. Egemen, Erdal. İş Mevzuatı ile ilgili örnek kararlar, 1966 - 1968. İstanbul 1968, S. 236. Y. 9. H. D. 13. 2. 1967 T. E. 2341, K. 1970). Keza, Y. 9. H. D. 7. 6. 1966, T. E. 3445, K. 4978 sayılı kararında, «Miras bırakan sigortalı işçinin, kömür işletmesindeki yararlanmasıyla ölüm vak'ası arasında uygun sebep ve sonuç bağı bulunduğu da fennen isbat edilmiş değı- dir. Bilâkis, sigortalı işçinin, trafik kazası yönünden öldüğü tesbit edilmiştir. O halde kömür işletmesindeki yararlanma ile ölüm arasında bir illiyet bağının varlığından söz edilemez. Burada diğer bir olay, bir trafik kazası ölümüne sebebiyet ver- miştir». (Bu karar için bak. Egemen, E. age. s. 238).
- (2) Bak. İK. 62/I-c
- (3) Bak. Doublet-Lavau, age. s. 139; Maurer, Alfred; Recht und Praxis des schweizerischen Unfallversicherung, 2. Auflage, Bern 1963, s. 23; Rouast - Durand, Sécurité sociale, Paris, 1958, s. 310.
- (4) Y. 9. H. D. 12. 10. 1967 T. E. 7288, K. 9466 (Bak. Egemen, age. s. 209).
- (5) Rivero - Savatier, Droit du Travail, Paris 1960, s. 262; Al-Abid, age. s. 17.
- (6) Esener, Turhan: İş Hukuku, C. I; Ankara 1968, s. 135; Çem- berci, Mustafa: İş Kanunu Şerhi, Ankara 1968, s. 48.
- (7) Çemberci, age. s. 47; Esener, age. s. 136.
- (8) Esener, age. s. 137.
- (9) Esener, age. s. 137; Çemberci, age. s. 49.
- (10) Bak. Al-Abid, age. s. 103 - 104.
- (11) Al-Abid, age. s. 104; Maurer, age. s. 24, No. 34.
- (12) Haftada 5 gün çalışılan işyerlerinde günlük iş süresi 8 saatten fazladır.
- (13) İş Kanunu 63/2'ye göre, «işin başlayış ve bitiş saatleri ile din- lenme saatleri işyerlerine asılacak levhalarda gösterilir.»
- (14) Bak. Al-Abid, age. s. 102.
- (15) Toplu iş sözleşmesi veya hizmet akidlerine konulacak bir hükümle ara dinlenmelerinin çalışma süresinden sayılması mümkündür.
- (16) Bu bakımdan Sosyal Sigortalar Kanununun 11. maddesinin (A) bendinin (a) fıkrası ıskı tutabilecek niteliktedir. Adı geçen fıkra- ya göre, sigortalının işyerinde bulunduğu sırada vaki her kaza işkazasıdır. Görülüyor ki, bu Kanun, otorite ilişki- sini, dolayısıyla illiyet rabitasını sadece işyeri şartının gerçe-leşmesine bağlamakta, böylece işçinin korunmasına son derece önem atfetmektedir.

SENDİKAL TAZMİNAT KÖTÜ NİYET TAZMİNATI

Yargıtay kararı

Sendikal faaliyetlerden ötürü iş akdine son verilen işçiye verilecek tazminat ücretinin bir yıllık tutarı olup, bu halde İş Kanununun 13/3 fıkrasındaki hükümler uygulanamaz. Yarg. 9 HD, E. 3790, K. 3439»

Kanun No: 3008 - 931, madde 13 27h, madde 19/3

Dava, ihbar, kötüniyet, manevî tazminat ve sendikacılık tazminatı ile takdiri tazminatın ödetilmesi isteginden ibaret- tir.

Mahkeme, ihbar ve kötüniyet tazminatı ile bir senelik sendikacılık tazminatı ve takdiri tazminata hükmetmiştir.

1 — 15. 7. 1963 gün ve 274 sayılı Kanunun 19 ncu maddesinin 2 nci bendinde işçiler iş saati dışında veya işverenin rızası ile iş saatleri içinde işçi kuruluşlarının faaliyetlerine iştiraklarından dolayı işlerinden çıkarılamaz veya herhangi bir sebeple farklı muameleye tabi tutulamaz denildikten sonra aynı maddenin 3 ncü bendinde, işverenin bu madde hükümlerine aykırı hareket etmesi halinde hükmedilecek tazminatın işçinin ücretinin bir yıllık tutarından az olamayacağı belirtilmiştir.

Gerçekten sendikalı olan davacının sendika çalışmalarından ötürü iş sözleşmesi bozulmuştur. Bu itibarla işverenin işçinin ücretinin bir yıllık tutarı ile mahkûm edilmesinde ya-saya aykırı bir yön görülememiştir. Ancak, mahkeme iş sözleşmesinin anılan sebepler ile bozulmasından kötüniyet ile hareket edilmiş olduğu gerekçesine dayanarak davalı işvereni, İş Kanununun 13 ncü maddesinin değişik 3 ncü fıkrasında yazılı 3 misli kötüniyet tazminatı ile de mahkûm etmiştir.

Böylece mahkeme aynı sebebe dayanarak hem bir yıllık ücret tutarına hem de üç misli kötüniyet tazminatına karar vermiş bulunmaktadır. Bu uygulamayı kanuna uygun olarak kabul etmek mümkün değildir. İş Kanununun 13 ncü fıkrasında hangi hallerde kötüniyet sebebiyle ihbar tazminatının 3 mislinin hüküm altına alınacağı açıkça yazılıdır. Bunlar 274 sayılı Kanunun 19 ncu maddesinde yazılı sebepler ve hal-ler dışında kalan konularda davacının şikâyet mercilerine

*

Mahkemelerin karar verme yetkisi

«Hakimler selâhiyetleri dahilinde olmayan meselelerde karar veremezler. Bu yetkinin tayini hususunda açılmış bir dava mevcut iken karar verilmesi yolsuzdur. Yarg. 9. HD, E. 8067, K. 10124, 13. 7. 1968»

Kanun No: H. U. M. K. Mad. 519, 533

Yargıtay kararı

H. Y. U. K.'nun 533 ncü maddesinin 3 ncü bendi hük-müne göre, «hakimlerin selâhiyetleri dahilinde olmayan me-selelere karar vermeleri» bozma sebebidir. Davalı, hakem ku-ruluna sunulmuş bulunan uyumsuzluğun hakem kurulunun görevi dışında kaldığını iddia ve bu hususta mahkemeye dava açtığını beyan etmiştir. Anılan Kanunun 519 ncu maddesine dayanılarak açılmış bu dava hakem kuruluna açılmış davada bekletici mesele teşkil eder.

Hakem kurulunca bu yön gözönünde tutulmaksızın uyus-mazlığın esasına girilerek yazılı şekilde hüküm tesisi, usule ve yasaya aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz olunan hakem kararının bu yönden BOZULMASINA,

başvurması veya genel olarak fesih hakkının kötüye kullanıl-dığını gösteren diğer durumlardır.

O halde, davacı işçinin sendika çalışmalarından dolayı mevcut iş sözleşmesinin bozulmasında esasen kötüniyet un-surlarının da mevcut olduğu düşünüldükçe işvereni sadece bir yıllık ücret tutarı ile sorumlu tutmakla yetinmek ve ayrıca istenilen kötüniyet tazminatını reddetmek gerekir. Mahkeme-nin bu yönü gözönünde tutmaksızın kötüniyet tazminatına karar vermesi usul ve yasaya aykırıdır.

2 — Dosya münderecatına ve toplanan delillere göre, 1 nci maddenin kapsamı dışında kalan temyiz itirazları yer-sizdir.

SONUÇ: Temyiz olunan kararın 1 nci maddede göste-rilen sebepten BOZULMASINA

*

İşyerinin devir ve intikali

Yargıtay kararı

«İşyerinin devir ve intikalinde işçinin kıdemi işyerindek-i hizmetlerinin toplamı üzerinden hesaplanır ve kıdem taz-minatından yeni işveren sorumludur. Yarg. 9 HD, E. 6107, K. 5815»

Kanun No: 3008, Mad. 13 931, Mad. 14

1 — Yapılan soruşturmaya, toplanan delillere ve kararın dayandığı gerekçeleri sebeplere göre davalının temyiz itirazları yersizdir.

2 — Davacı işyerine ilk kez girdiği 956 yılına göre kıdem tazminatının hesap edilmesini istemiştir. Gerçekten sigorta kurumundan ve çalışma teşkilâtından gelen yazılara göre davacı işyerine 956 yılında girmiştir. İşyeri 954 tarihindenberi kanun kapsamındadır. İş Kanununun 13 ncü maddesinde işyerinin devir veya intikali, yahut diğer bir suretle işverenden başka bir işverene geçmesi halinde işçinin hizmetinin işyerin-deki hizmetleri toplamı üzerinden hesaplanacağı ve kıdem tazminatından da yeni işverenin sorumlu tutulacağı yazılıdır. Böylece kanun koyucu işyerinin bir başka işverene geçmesi için iki işveren arasında bir hukuki bağlantı aramış değildir. Asıl önemli olan işçinin aynı işyerinde geçen hizmet süresinin işverenler arasında değişik sebeple uygulanmasını ve kıdem tazminatı hakkının ileri sürülemez hale gelmesini önlemektir.

O halde, davacının hizmeti, işyerine ilk girdiği 956 y-lından başlayarak hesap edilmelidir.

Mahkemenin firını işleten C. adındaki işveren ile ondan sonra firını çalıştıran M. K. arasındaki hukuki bağlantı bu-lunmaması sebebine dayanarak davacının hizmetini 1. 1. 1961 tarihinden itibaren hesap etmesi kanuna aykırıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen kararın 2 nci bentte gösterilen sebepten davacı yararına, BOZULMASINA, KANUNUN AMİR HÜKÜMLERİNE AYKIRI SÖZLEŞ-ME YAPILAMAZ

DYF-İŞ ile Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü arasında 40 bin işçi adına toplu iş sözleşmesi imza töreni geçtiğimiz ay içinde imzalanmıştır. Üçüncü dönem sözleşme ile işçilere günde 70 kuruş zam alınmış, diğer sosyal haklar da sağlanmıştır. Resimde, Ulaştırma Bakanı Saadettin Bilgiç, DDY Genel müdürü Vedat Önsal ve DYF-İŞ Başkanı Şerafettin Akova imza töreninde görülüyor.

DYF-İŞ DEMİRYOLLARI İLE SÖZLEŞMESİNİ İMZALADI

Türkiye Demiryolları İşçi Sendikaları Federasyonu «DYF - İŞ» ile Demiryolları Genel Müdürlüğü arasında üç yıl süreli toplu iş sözleşmesi imza töreni geçtiğimiz ay içinde yapılmıştır.

İmza töreninde Türk - İş Başkanı Seyfi Demirsoy, Türk - İş Genel Sekreteri Halil Tunç, Ulaştırma Bakanı Dr. Saadettin Bilgiç, Çalışma Bakanı Turgut Toker, TCDD Genel Müdürü Vedat Önsal, sendika ve Federasyon başkanları hazır bulunmuştur.

Bir konuşma yapan Ulaştırma Bakanı Saadettin Bilgiç, işçilere verilen hakların bir hibe olmadığını belirtmiş, Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç da, Türk İşçi Hareketinden hiç kimsenin endişesi bulunmaması gerektiğini söyleyerek sunuları demiştir:

«Bu hareket Türk-İş hareketi ise, endişeler ve korkular yersizdir. Çünkü Türk-İş hareketi, dürüstlüğü, gerçekliği, memleketseverliğin ve samimiyyetin ta kendisidir.»

Tunç daha sonra hükümetin çalışanların yükünü arttıracak bir tasarrufa gitmeyeceğinden emin bulunduğunu söyleyerek konuşmasını şöyle bitirmiştir:

«Anayasa ile sosyal devlet vasfını almış bir ülkede, işçi hareketine bigane kalmaya imkân yoktur. Bigane kalanlar,

bunu ağır ve acı bir şekilde ödemişlerdir. Dünya bunun pek çok örneği ile doludur.»

Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç'tan sonra bir konuşma yapan Çalışma Bakanı Turgut Toker, yurdumuzun ekonomik, sosyal, kültürel ve endüstriyel bir oluşum içinde bulunduğunu belirtmiş, Türk işçisine büyük görevler düştüğüne dikkati çekmiştir. İşçi-İşveren ilişkilerine de değinen Çalışma Bakanı, «Bugüne kadar erişilmiş bulunan iktisadî ve sosyal hedeflerde işçi-İşveren münasebetlerinin karşılıklı sevgi ve saygıya dayanması, Atatürk ilkelerine gönülden bağlılık, büyük Türkiye idealinin tahakkuku için en büyük teminatıdır. İşçi ve İşverenlerimizin çalışma azimleri, hak duyguları, hukuk ve nizam sevgileri de bu teminatın en büyük dayanaklarıdır» demiştir.

TCDD Genel Müdürü Vedat Önsal ve DYF-İŞ Başkanı Şerafettin Akova'nın konuşmalarından sonra toplu iş sözleşmesi imza edilmiştir.

HARP İŞ FEDERASYONU MİLLÎ SAVUNMA İLE SÖZLEŞME YAPTI

Harp - İş Federasyonunun Millî Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı arasında dokuz aydan beri devam eden toplu iş sözleşmesi görüşmeleri geçtiğimiz ay içinde olumlu sonuçlanmıştır.

300 işyerinde çalışan 22 bin işçiyi kapsayan iki buçuk yıl süreli sözleşme ile işçilerin saat ücretleri 75 Kuruş arttırılmış, ayrıca her hizmet yılı için saat ücretlerine bir kuruş zam yapılmıştır. Sözleşme, yıllık ücretli izni de bir gün yükseltmiştir.

Yeni sözleşmenin imzalanması dolayısıyla bir demec vererek Harp-İş Federasyonu Başkanı Celâl Bülbül «Federasyon üyesi sendikalar, şimdi işyerlerinde verimin arttırılması için çaba sarfedeceklerdir» demiştir.

AĞAÇ-İŞ SENDİKASI ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İLE SÖZLEŞME YAPTI

Ağaç-İş Sendikası ile Orman Genel Müdürlüğü arasında dört aydan beri devam eden toplu iş sözleşmesi görüşmesi geçtiğimiz ay içinde sona ermiş ve 2500 işçi adına sözleşme imzalanmıştır.

Bu amaçla düzenlenen törende, Türk-İş Eğitim Sekreteri Selahaddin Erkap, Tarım Bakanı Bahri Dağdaş, Çalışma Bakanı Turgut Toker, Eski Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem, Orman Genel Müdürü Hakkı Süha Karamızrak ile Ağaç-İş Sendikası Genel Başkanı Ömer Deniz birer konuşma yapmışlardır.

Çalışma Bakanı Turgut Toker «Fukaralık çemberini kırmağa çalışıyoruz» demiş, mamur ve müreffeh Türkiye hedefine ulaşmada işçi ve işveren kuruluşlarına büyük görevler düştüğünü ve bugüne kadar olumlu sonuçlar alındığını ve bunun devam edeceğine inandığını söylemiştir.

Daha sonra konuşan eski Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem şöyle demiştir: «Türkiye'de bugün mücadelesi: yapılan sadece ücret meselesi değil, insan şeref ve haysiyetinin varolma savaşıdır. İşverenler bugüne kadar insan haysiyetine hürmet etmişlerdir. Bundan böyle de, hem sendikacıların, hem işverenlerin bu anlayış içinde meselelerini ele alacaklarından ve birbirlerini karşılıklı saygı göstereceklerinden emin bulunuyorum.»

SÖZLEŞME

Orman Genel Müdürlüğüne bağlı 11 kereste ve 2 orman işletmesinde çalışan 2500 işçi adına yapılan anlaşma ile yevmiyelerine 3-7 lira arasında zam alınmış ve ortalama yevmiye tutarı 24 liraya çıkarılmıştır. Sözleşme ile işçiler yılda iki ikramiye, doğum ve ölüm yardımları alacaklardır.

ÇİMSE-İŞ SENDİKASI KONYA'DA SÖZLEŞME YAPTI

Sümerbank'a bağlı Konya Krom Magnezit Tuğla Sanayi Müessesesi adına Sümerbank Genel Müdürlüğü ile Çimse-İş Sendikası arasında bir süredir devam eden toplu iş sözleşmesi görüşmeleri geçtiğimiz ay içinde sonuçlanmış ve işkolu düzeyinde yapılan 30 ay süreli yeni sözleşme 14 Ocak'ta imzalanmıştır.

Sözleşme ile işçilerin saat ücretlerine ilk yıl 25, ikinci yıl 20 kuruş olmak üzere 45 kuruş zammı sağlanmış, sosyal haklar konusunda da yeni hükümler getirilmiştir.

TES-İŞ FEDERASYONU ÇUKUROVA ELEKTRİK İLE SÖZLEŞME YAPTI

Türkiye Enerji, Su Gaz ve DSİ. İşçi Sendikaları Federasyonu (TES-İŞ) ile Adana'da kurulu Çukurova Elektrik A. Ş. arasında iki yıl süreli yeni toplu iş sözleşmesi geçtiğimiz ay içinde imzalanmıştır.

Sendika üyesi işçilere birinci yıl için 350, ikinci yıl için de 50 kuruş olmak üzere 400 kuruş yevmiye zammı yapılan toplu iş sözleşmesinde ayrıca; % 18 lojman bedeli, % 20 vardiya tazminatı, 15 lira çocuk parası, işçinin normal ölümü halinde 10.000, iş kazası veya meslek hastalığı sebebiyle ölümü halinde 30.000 lira yardım yapılması kabul edilmiştir.

Toplu sözleşme ile işçilerin fazla mesaipleri, hafta ve genel tatil günlerindeki çalışmaları bazı esaslara bağlanmış ve yıllık ücretli izinler arttırılmıştır.

ANADOLU AJANSINDA T.G.S. GREV, İŞVEREN LOKAVT İLÂN ETTİ

Sümerbank Genel Müdürlüğünün Teksif Sendikasının grev ilân ettiği 25 işyerinde lokavta gitmesinden sonra Anadolu Ajansı Genel Müdürlüğü de, Türkiye Gazeteciler Sendikası (T.G.S.)'nin İstanbul şubesi grevinden sonra Lokavt kararı almıştır.

Bu konu ile ilgili olarak T.G.S. tarafından şu bildiri yayınlanmıştır:

«Anadolu Ajansı İstanbul Şubesi işyerinde Sendikamızca grev kararı alınması üzerine, Ajans İşvereni de lokavt kararı aldığını bildirmiştir. Anadolu Ajansı Genel Müdürünün imzasını taşıyan bu

bildiri ile, Ajans yetkilileri kanunlara nasıl sırt çevirdiklerini, ne derece saygıdan uzak olduklarını bir defa daha göstermişlerdir. Zira, açıklanan lokavt kararı hukukten hiçbir değer taşımamakta ve üstelik «kanunsuz lokavt» niteliğinde olduğundan Ajans İşverenini sorumluluk altına sokmaktadır.

Grev veya lokavt kararının alınması şartları 275 sayılı kanunda açıklıkla belirtilmiştir. Bu şartların başında grev ve lokavt kararı alınmasının süresi gelmektedir. Kanun, bu sürenin, Uzlaştırma Kurulu tutanağı tarihinden başlamak üzere 6 işgünü olduğunu belirtmiştir. Buna rağmen, Anadolu Ajansı Genel Müdürü imzasıyla tutanak tarihinden 13 gün sonra lokavt kararının tebliği elbette kanuna aykırı olmuştur. Bu şartlar altında Anadolu Ajansı'nın lokavt kararı kanunun belirttiği «kanunsuz lokavt»tır ve bu kararı alanları sorumluluk altına itmektedir.

Nitekim, Türkiye Gazeteciler Sendikası «kanunsuz lokavt» kararı alan Anadolu Ajansı yetkililer için İstanbul 22 nci Asliye Hukuk Mahkemesinde lokavt kararını iptal davası açmıştır. Ayrıca, kanunsuz hareketinden dolayı Anadolu Ajansı İşverenin cezalandırılması için İstanbul C. Savcılığına da ikinci bir müracaat yapılmıştır.»

T.G.S. nin Anadolu Ajansı İstanbul işyerinde almış olduğu grev kararı Türk-İş ve ona bağlı kuruluşlar tarafından desteklenmektedir.

KÖY İŞLERİ BAKANI SELAHATTİN KILIÇ TÜRK-İŞ'İ ZİYARET ETTİ

Köy İşleri Bakanı Selahattin Kılıç beraberinde Bakanlık Müsteşarı Erdoğan Cilasun ve Yol, Su, Elektrik Genel Müdürü Mehmet Gölhan olduğu halde 29 Ocak'ta Türk-İş'i ziyaret etmiştir.

Köy İşleri Bakanı, Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy ve Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç ile, bakanlık personeline ilişkin konularda ve genel işçi sorunları üzerinde bir saat kadar görüşmede bulunmuştur.

Bakan, görüşmeden yararlı sonuçlar aldığını belirtmiştir.

TEK GIDA-İŞ GENEL KURULU YAPILDI

Türkiye Tütün Müskirat Gıda ve Yardımcı İşçileri Sendikaları Federasyonu ile Tüm Gıda-İş Sendikasının birleşmesinden meydana gelen Türkiye Tek Gıda-İş Sendikası ilk genel kurulu 19 Ocak günü İstanbul'da yapılmıştır.

Genel kurul Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy'un konuşması ile açılmış ve «Ayrılık artık bitmelidir. Birleşme serahlık, ayrılık azap verir.» demiştir.

Daha sonra Kongre Başkanlığına Burhanettin Asutay, ikinci Başkanlıklara da Nejat Karacagil ve Orhan Erçelik getirilmiştir.

İşçi Milletvekillerinden Metal-İş Federasyonu Başkanı Kaya Özdemir, Çimse-İş Sendikası Genel Başkanı Hasan Türkay, Enver Turgut ve sırasıyla Enerji-İş Sendikası Başkanı Hilmi Gürbüz, Petrol-İş Başkanı İsmail Topkar, Sağlık-İş Başkanı Mustafa Başoğlu'nun konuşmalarından sonra Tütün Müskirat Federasyonu Başkanı İbrahim Denizcier ile Tüm Gıda-İş Sendikası Başkanı Orhan Sorguç'un iki kuruluşun birleşmeleri hakkında ortaklaşa verdikleri önerge okunmuş ve birer konuşma yapmışlardır.

Olgun bir hava içinde geçen Genel Kurulda yapılan seçimler sonunda, Genel Başkanlığa İbrahim Denizcier, Genel Sekreterliğe Orhan Sorguç, Mali Sekreterliğe Melih Dölen, Muhasepliğe Bülent Öztuğ, Teşkilatlanma Sekreterliğine Zeki Gedik ve Eğitim Sekreterliğine Nazmi Ceylandağ getirilmiştir.

Seçimler sona erdikten sonra İcra Kuruluna seçilenler birer konuşma yaparak birleşmeden duydukları sevinci belirtmişlerdir.

DEMİRSOY VE BAKANLARIN ZONGULDAK BÖLGESİNDEKİ GEZİSİ

Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy, Devlet Bakanı Sadık Tekin Müftüoğlu ve Çalışma Bakanı Turgut Toker ile Maden İşçi Sendikaları Federasyonu Başkanı Kemal Özer 25 Ocak'ta Zonguldak bölgesinde bir geziye çıkarak incelemelerde bulunmuşlardır. Demirsoy ve Bakanlar Kozlu Bölgesindeki Uzun Mehmet Kuyusu'na inerek, deniz seviyesinin 425 metre altında çalışan işçilerle görüşmüşler, maden ocağını gezmişler ve yeni bir tünel açan işçilerin çalışmalarına katılmışlardır.

Sendika liderleri ve Bakanlar, çeşitli bölmelerde onarımla uğraşan işçilerin dileklerini dinlemiş, bu arada özellikle iş güvenliği yönünden alınan tedbirleri görmüşler daha sonra da işçiler için düzenlenen bir semineri izlemişlerdir.

Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy, Bakanlar ve Maden İşçi Sendikaları Federasyonu Başkanının Zonguldak bölgesindeki incelemeleri iki gün devam etmiştir.

İYAK KANUN TEKLİFİ GEÇİCİ KOMİSYONDA KABUL EDİLDİ

İşçi Milletvekillerinden Hasan Türkay, Kaya Özdemir, Mustafa Ertuğrul ve Enver Turgut tarafından hazırlanan İşçi Yardımlaşma Kurumu «İYAK» kanun teklifi, geçtiğimiz ay içinde Meclis geçici komisyonunda görüşülmesi tamamlanmış ve «öncelik ve ivedilikle» görüşülmek üzere Millet Meclisi Genel Kuruluna sevk edilmiştir.

Kanun teklifinin komisyondaki görüşmeleri sırasında yapılan değişikliklere göre, İYAK, Sosyal Sigortalar Kurumunun yaşlılık sigortası hükümlerine göre tahsise hak kazanmış olanlara en az 15 bin lira verecek ve Kuruma en az 3 bin kesenek ödemiş olan üyenin ölümü halinde kanuni varislerine 10 bin lira ölüm yardımı yapacaktır.

İYAK, kuruluşunun 5 inci yılından itibaren üyelerine konut kredisi verecek, kredinin verilisi esasları bir tüzükle tespit edilecektir.

Kanun teklifinin bütçe görüşmelerinden hemen sonra ele alınacağı tahmin edilmektedir.

GENEL-İŞ SENDİKASI YÖNETİM KURULU BİLDİRİ YAYINLADI

Türkiye Genel Hizmetler İşçileri Sendikası «GENEL-İŞ» Merkez Yönetim Kurulu 6-9 Ocak tarihleri arasında İstanbul'da Türk-İş Bölge Temsilciliğinde toplanmıştır.

Dört gün devam eden toplantılar sonucunda bir bildiri yayınlayan Genel-İş Yönetim Kurulu, vergi, çalışma hayatımızı ilgilendiren kanunlar, Sosyal-Bank, Sosyal Sigorta Kurumu çalışmaları ve genel grev konuları üzerinde görüşünü kamuoyuna açıklamıştır.

Genel-İş'in bildirisi aynen aşağıdadır:

«1- Türkiye'nin ekonomik konjonktürü dar gelirli yurttaşın ve bu arada özellikle işçilerin aleyhine bir gelişim göstermektedir. Ekonomik kalkınma ve kamu harcamalarının yükünü köklü reformlarla karşılamak yerine bunu dar gelirli yurttaşın sırtına temel gıda maddelerine zam yaparak yüklemeye eğilimi Anayasa'nın öngördüğü sosyal adalet ilkesine sırt çevirmek anlamını taşır. Millî gelirin üçte birini sağlayan tarım sektörünü vergi dışı bırakmakta direnir dar gelirli yurttaş vasıtalı vergilerle ekonomik bunalıma itmek hiç bir ülkede sıhhatli ve halka dönük bir politika olarak kabul edilmemiştir. Toplumun tüm olarak mutluluğunu amaç edinmeyen siyasal iktidarlar halkın iktidarı olmaktan çıkıp mutlu azınlığın iktidarı durumuna girerler. Ülkemizdeki siyasal güçler bu tehlikeli ilişkiden uzak durmaya özel gayret sarfetmelidirler.

2- 1968 yılı Türk sendikacılığını barışarlı bir çizgiye götürmemiştir. Sendikacılığımız tutucu niteliği belirginleşmeye başlamış yasalarla Türk işçisinin çıkarını savunmak zorunda bırakılmıştır. Türk işçi hareketine yeni atılım olanağı verecek milyonlarca işçiye sosyal ve ekonomik güvence getirecek olan tasarılar politikacılar tarafından komisyondalarla ısrarla oyalanmıştır. Hükümet tarafından çıkarılacağı açıklanan Tarım İş kanunu Tasarısı, İşsizlik sigortası kanun tasarısı, Ferdi Mesken Kredisi Tasarısı, 254 ve 275 sayılı yasaların tadili tasarısı ve Çalışma Bakanlığı ve Sosyal Sigortalar kanunları tadil Tasarıları bir türlü gerçekleştirilmemiştir.

Türk işçisine verilmiş olan hakları yeterli görenler tarihi bir yanıma içinde olduklarını elbette anlayacaklardır. Devrimci olmak zorunda olan Türk işçi hareketi, yöneticisinden işyerindeki işçisine kadar sendikal düzene ve işçi haklarına karşı çıkan düşünce ile mücadele etmek bilincine varmıştır. Türk işçisi yaşamayı için zorunlu olan tasarıların Meclisler'den çıkması için 1969 yılında da sabırla bekleyecektir. Ancak politikacının işçiye sırt dönüklüğü devam ederse genel seçimlerde işçiden yana olmayan politikacılar ve partilerle mücadele etmesi en tabii hakkı olacaktır.

3- Türk işçi hareketinin politik ortamda söz sahibi olmasını da işçi çıkarları açısından yeterli görmüyoruz. İşçiler politik ortamdaki güçlerini ekonomik ortamda sürdürmedikçe temsil ettikleri insanlara ve bütün olarak topluma gereği gibi hizmet etmiş sayılmazlar.

Sendikalar kendilerini ekonomik ortamda güçlü kılabacak olanak yaratmak

zorundadırlar. Bu amaçla hazırlanmış olan ve işçilerin sendikalarda ve sosyal sigortalar kurumunda birikmiş paralarını bir banka aracılığı ile sanayi, eğitime ve mesken sahalarına aktarılmasını öngören Sosyal - Bank tasarısı Devrimci sendikaların desteği ile T.B.M.M. 'ne götürülecektir. Bu tasarıya sosyal espriden yoksun bazı siyasetçilerimizin karşı çıkacağını biliyoruz. Herşeye rağmen tüm topluma ve işçimize sosyal ve ekonomik güvence getirecek olan tasarı Türk sendikalarının ve sosyal görüşleri bizden yana olan politikacıların çabası sonucu kanunlaşacak ve Türk işçisinin kaderinde yeni bir dönem başlayacaktır.

4- Sosyal güvenlik konusunda Sosyal sigortaların çalışanlara yeterince sağlık ve gelir güvenliği getirmediğini uygulama safhası ortaya koymuştur. İşçinin emekli olacağı günlerde onun satın alma gücünü ayakta tutmak ve kimseye muhtaç kılmamak için özel işçi emeklilik sandıklarının kurulması kaçınılmaz bir hal almıştır. Genel-İş sendikası bu konuda kardeş sendikalara örnek olmak ve işçi çıkarlarının korunmasına önderlik etmek inancı içinde kendi bünyesinde bu sandığı kurmuş ve işçinin yararlanmasına sunma hazırlığına geçmiştir.

5- Türk sendikaları amaçlarına ulaşmak ve ülkede halk yararına işleyen bir politik ortam yaratmak amacı ile Genel Grev hakkına sahip olmalıdır. Batı ülkelerinde yasaların güvenliği altına alınmış bu hakka sahip olmak Türk işçisi için de mutlaka bir ihtiyaçtır. İşçi haklarına, yurttaş haklarına karşı çıkan yöneticiler karşılarında örgütlenmiş bütün işçileri bulmadıkça toplum yapısında halk yararına gerçek bir denge kurulmuş olmayacaktır. »

SAĞLIK-İŞ'İN BİLDİRİSİ

Türkiye Sağlık İşçileri Sendikası (SAĞLIK-İŞ) Merkez Yönetim Kurulu 4-6 Ocak tarihleri arasında yaptığı toplantılardan sonra bir bildiri yayınlayarak, sağlık işçilerinin sorunları ve çeşitli işçi konuları üzerinde durmuştur.

Sağlık-İş'in bildirisi şudur:

1) SAĞLIK İŞÇİLERİNİN AĞIR ÇALIŞMA ŞARTLARI:

Hâlen Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve diğer kamu kuruluşlarında çalışan Sağlık İşçilerinin ücretleri, bugün-

kü hayat şartlarına göre çok düşük, ortalama 300.-lira civarındadır. İşçilerin büyük bir çoğunluğu hâla günde 12 saat ve daha fazla çalıştırılmaktadır. Diğer çalışanlara tanınan çocuk zammı, doğum, ölüm yardımı, ücret zammı veya terfi Sağlık İşçilerine tanınmamaktadır. Bunlardan ayrı olarak iş güvenliği ve sosyal güvenlikten yoksun olan onbinlerce Sağlık İşçisi yanlış görüşlere dayanan Yargıtay ve Danıştay Genel Kurullarınca memur sayılmak istendiğinden, işçi sendikalarına girme ve toplu sözleşme yapmak imkânından mahrum edilmişlerdir.

2) MEMUR - İŞÇİ AYIRIMI:

Yalnız Sağlık İşçilerini değil, aynı zamanda kamu kesiminde çalışan 300 bin işçiyi mağdur eden, Anayasa ile tanınan işçi sendikasına girme ve toplu iş sözleşmesi yapma haklarını ortadan kaldıran Yargıtay ve Danıştay Genel Kurulları kararlarını etkisiz hâle getirecek 274 sayılı Sendikalar Kanununun tadil tasarısının Meclisin bu döneminde kanunlaşması en hâlisane temennimizdir. 274 ve 275 sayılı Kanunların Türk-İş'in görüşüne aykırı bir yönde çıkmasına çalışan şahıs ve siyasi partilere 1969'da Sağlık İşçileri tarafından oy verilmeyecektir.

3) 657 SAYILI DEVLET MEMURLARI KANUNU:

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu bugünkü şekli ile Anayasa'ya aykırı hükümler taşımaktadır. Bu hâliyle kamu kesiminde daimi hizmet gören herkesi memur saymaktadır.

Türkiye Sağlık İşçileri Sendikası, yaptıkları iş itibariyle işçi olan kimseleri kanun veya kararla memur durumuna getirmeye karşıdır. Bu yanlış görüşle, sonuna kadar mücadeleye azimli ve kararlıdır. Dünyanın her yerinde işçi sayılan kimseleri bizde kanunla memur durumuna getirme daha çok «odacımda mı işçi olacak? grev yapacak?» endişesinden doğmaktadır, bu görüş temelinden yanlış ve sakattır. Çalışan insanlar gördükleri hizmetlere göre, statüleri tabi olurlar; hangi mülhaza ile olursa olsun, buna engel olmaya çalışmak, haksızlıklara ve dolayısıyla huzursuzluklara yol açmaktan başka bir işe yaramaz. 667 sayılı Kanun yeniden düzenlenirken, Türk İşçi Hareketinin görüşüne önem vermek en isabetli ve çıkar yoldur.

4) SOSYAL SİGORTALAR KURUMUN TUTUMU

Sosyal Sigortalar Kurumuna bağlı ünitelerde çalışanların tümü T. C. Emekli Sandığına tâbi tutulmaktadırlar. Bunun

sonucu olarak Kurum her yıl ortalama 25 milyon lirayı bu sandığa ödemektedir. Oysaki, özellikle 6311 sayılı Kanun uygulandığı takdirde kurum bugün için 25 yarınki günlerde ise 50 milyona yakın bir meblâğı Emekli Sandığına ödemek kulfetinden kurtulacaktır. İşçilerin sosyal güvenliğini korumakla görevli S. S. Kurumunun hiçbir kanuni zorunluk olmadığı halde, kendi personelini sosyal güvenlikten mahrum etmesi, garip bir görüştür. Bu garip görüşün en kısa zamanda önlenmesi gerekmektedir. Bu herkesten çok kurumun lehine olacaktır.

5) İŞÇİLERE BASKI:

Bazı işveren vekilleri tamamen hukuk dışı yollara saparak Sağlık İşçilerinin sendikalaşmasına engel olmaya gayret etmektedirler. Bundan böyle bu anlayışta olanlarla, hukuki çerçeve içerisinde sert bir mücadele yapılacaktır. niyet ve karşılıklı anlayışa dayanmayan her görüşe karşıyız ve mücadeleye kararlıyız.

6) BÖLÜCÜ VE ÇIKARCILARLA MÜCADELE:

Yönetim Kurulu, son zamanlarda, bazı kişilerin kendi çıkarlarını temin bakımından sendikayı bölmeye tevessül ettiklerini, işçileri personel sendikalarına aktarmaya çalıştıklarını ve bazı işveren vekillerinden de destek gördüklerini, yalan ve iftiralarla Genel Başkan ve diğer yöneticileri yıpratmaya çalıştıklarını, fakat Sağlık İşçilerinin bu kimselere ve kasıtlı propagandalarına aldırmadığını şükranla kaydetmiş, bundan böyle çıkarıcı, bozguncu ve Sarı Sendikaları destekleyen işveren ve idarecilere hiçbir suretle muamala edilmemesi yolunda Genel Başkan ve Başkanlar kuruluna talimat ve tam yetki vermiştir.

7) HASTA BAKIMI

Hasta bakımının daha iyi olmasını temin bakımından işverenlere, işçileri mesleki eğitime tâbi tutmadığını, kaliteli işçi yetiştirmek için hiçbir gayret gösterilmediğini, bu tutumun hasta vatandaşları mağdur ettiğini ve geniş çapta şikâyet ve huzursuzluklara yol açtığını tesbit eden Yönetim Kurulu, Sağlık İşçilerinin mesleki eğitime tâbi tutulmalarının elzem olduğunu bir kez daha ilgililere duyurmaya karar vermiştir.

8) TAKDİRNAME

Yönetim Kurulu, Genel Başkan ve Başkanlar Kurulunun Mali ve idari çalışmalarını onaylamış, Genel Başkan Mustafa Başoğlu'na olağanüstü çalışmaların

dan dolayı takdîrname verilmesine karar vermiştir.

9) ZİYARETLER

Yönetim Kurulu, Türk-İş Genel Merkezinde Türk-İş Genel Başkanı Sayın Seyfi Demirsoy, Genel Sekreter Sayın Halil Tunç'u ziyaret etmiştir. Türk-İş yetkilileri Yönetim Kurulu ile bir saat süren bir görüşme yapmışlardır. Bu görüşme sırasında kurul üyeleri Türk-İş yöneticilerine, Sağlık İşçileri ve Sağlık - İş Sendikasının sorunları hakkında bilgi vermişlerdir. Bir üyenin, memur-İşçi ayrımı üzerine sorduğu suale karşı Türk-İş Genel Başkanı şu cevabı vermiştir. «Türk-İş fire ve kilo vermek niyetinde değildir, memur-İşçi ayrımı 274 sayılı Kanun tadil edilerek kesinlikle çözümlenecektir. Bununla ilgili çalışmalarımız hızlı bir şekilde devam etmektedir, 274 ve 275 sayılı kanunları Meclisin bu çalışma döneminde tadil ettirmek azmindeyiz.»

Toplantıda kısa bir konuşma yapan Genel Sekreter Halil Tunç, Sağlık-İş Sendikasının çalışmaları ve sağlık işçilerinin sorunlarına değinmiş ve «6311 sayılı Kanunun geçici 90 ncı maddesini Sosyal Sigortalar Kurumu da uygulayabilir, bununla ilgili olarak gerekli inceleme ve çalışmalarımız devam etmektedir» demiştir.

Kurul üyeleri, Çalışma Bakanlığına atanan Sayın Turgut Toker'i de makamında ziyaret ederek tebrik etmişlerdir. Çalışma Bakanı, 274, 275 ve çalışma hayatı ile ilgili olup öncelik taşıyan kanunların Meclisin bu çalışma döneminde gerçekleşmesi için gerekli çabanın gösterileceğini açıklamıştır.

Durum kamuoyuna saygı ile arz olunur.

TÜRK-İŞ'TE BAYRAMLAŞMA

Şeker bayramı dolayısıyla Türk-İş Genel Merkezinde 22 Aralık günü bir bayramlaşma düzenlenmiştir.

Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy, Çalışma Bakanı Turgut Toker, Sendika ve Federasyon yöneticilerinin katıldığı bayramlaşmada, Çalışma Bakanı Turgut Toker bir demec vererek Türk işçilerinin bayramını kutlamıştır.

Toker'in demeci şöyledir:

«Çalışma Bakanlığı görevine başlayışımın altıncı ve mübarek Ramazan Bayramının ikinci gününde, Türk-İş merkezini ziyaret etmenin ve Türk-

İş'in değerli yöneticileriyle, sendikacı arkadaşlarımı selâmlamanın mutluluğu içindeyim. Bu vesile ile güzel yurdumuzdaki bütün sendikalarımıza ve yöneticilerine, milletçe kalkınmamızda büyük yükü taşıyan, hergün yeni bir değer ve faydanın meydana gelmesine emek veren, alınteri döken bütün mübarek Türk işçisine binlerce gönülden sevgi ve selâmlar sunuyorum.

Türkiye'de, didişmenin değil, çatışmanın ve kavganın değil, genel bir barışın tesis ve devamında en değerli kaynak ve teminat olduğuna inandığım ve herbirinin gönlündeki ve kafasındaki hesapta, ön planda vatan sevgisi yattığına güven duyduğum işçi arkadaşlarımın, her gelecek gün biraz daha iyi hayat şartlarına, biraz daha emniyete kavuşmuş ve sıkıntıları azalmış olarak, daha nice bayramları sağlık ve afiyetle idrak etmelerini yüce Tanrıdan niyaz ederek bayramlarını kutluyorum.»

YAKIN VE ORTA DOĞU ÇALIŞMA ENSTİTÜSÜ 15. YILINI KUTLADI

Çalışma Bakanlığı Yakın ve Orta-Doğu Çalışma Enstitüsünün 15 nci kuruluş yıldönümü 17 Ocak'ta Enstitü salonunda yapılan bir törenle kutlanmıştır.

Toplantıyı açan enstitü müdürü Selahattin Birkan, önce Çalışma Bakanı Turgut Tokar'ın gönderdiği başarılı çalışmalarını öven mesajını okumuştur.

Konuşmasında, Enstitünün amacını, geçirdiği safhaları, çeşitli faaliyetleri, bugüne ve geleceğe ait düşünceleri belirten Enstitü Müdürü Birkan, Yakın ve Orta-Doğu Çalışma Enstitüsünün, yurdun daima artan lider ve orta kademe eğitimi ihtiyacı karşısında son derece faydalı ve önemli bir rolü olduğunu belirtmiş «emek-sermaye ilişkilerinin düzenlenmesinde, yönetici kadroların ve bu alandaki düşüncelerin olgunlaştırılmasında sosyal barışa hizmette öncülük eden, yol gösteren Enstitünün kendisine düşen görevleri istikrarlı, verimli ve daha geniş bir şekilde yapabilmek için bugünkünden daha fazla imkânlara ulaşmak ihtiyacındadır» demiştir.

Konuşmalardan sonra «Ücret semineri siyaseti» seminerine katılan 65 elemana diplomaları dağıtılmış ve tören sona ermiştir.

Vergi kanunları hakkında
Türk-İş'in görüşü

“Bu yük taşınmayacak kadar ağırlaştı.”

Bazı vergi kanunlarında yapılması
kararlaştırılan değişikliklerle ilgili
olarak Türk-İş geçtiğimiz ay bir
bildiri yayınlamıştır. Türk-İş'in bil-
dirisi şudur :

«Bütçe açığını kapatmak gerekçe-
siyle, yine her zaman olduğu gibi, dar ve
sabit gelirli yurttaşların üç-beş kuruşu
göz dikilmiş bulunuluyor .

Yapılması tasarlanan vasıtalı vergi
artışlarından en fazla zarar görecekteler
emekleriyle geçinenler, özellikle iş-
çiler olacaktır.

Bir yandan yüzbinlerce lira kazanan
büyük toprak sahipleri sembolik denecek
vergiler verir, yıllardır özlemi çekilen
gerçek vergi reformu tedbirleri yerine,
büyük kazanç sahiplerine zarar vermeye-
cek basit tedbirlerle yetinilirken, öbür
yandan geçim yükünün ağırlığını hergün
biraz daha fazla hisseden işçiler pahalı-
lık uçurumuna itilmek istenmektedir. . . .

Vasıtalı vergileri arttırmak suretiyle
devletin öncülük ettiği pahalılık, işçilerin
toplu sözleşmelerle elde ettiği ücret artış-
larını silip götürmekte, yaşama şartlarını
gittikçe ağırlaştırmaktadır.

Vergi yükünün fertler arasında adil
ölçüler içinde dağıtılmasının sosyal ada-
letin ilk şartlarından biri olduğuna inan-
an Türk-İş, gerçek bir vergi reformunun
gereğini bugüne kadar defalarca açıkla-
mıştır. Ancak vergi sisteminde sosyal ada-
leti sağlayacak köklü değişikliklere yana-
şılmamış, bazı ufak değişikliklerle Türk
halkı avutulmuştur.

Çağımızda devlet, vergi alırken, sa-
dece kendine gelir sağlamak için değil,
aynı zamanda sosyal adaleti gerçekleştire-
mek düşüncesiyle hareket etmelidir.
Ne yazık ki, yurdumuzda belirli çıkarla-
rın korunması düşüncesi, sosyal adalet
anlayışının bir kenara itilmesine sebep ol-
makta ve devletin bütün vergi yükü dar
gelirliğin omuzuna yüklenmektedir.

Bu yük artık taşınmayacak kadar
ağırlaşmıştır.

Vergi adaletinin ilk şartı, vergilerin
ağırlığını vasıtasız vergilerde toplamaktır.
Oysa, Türkiye'de vasıtalı vergi gelirleri
toplam vergi gelirleri içinde üçte iki ora-

nında yer tutmaktadır. Şu sıralarda vasıtalı vergilere yapılması tasarlanan zamlar bu adaletsizliği büsbütün arttıracaktır.

İthalât ve Kurumlar vergileri gibi vasıtasız vergilere yapılan zamlar ise, ithalâtçı ve imalâtçılar kârlarının azalmasına razı olmayacakları ve gerekli tedbirler alınmadığı için yine tüketiciye intikal edecektir. Bu durumda ithalât ve kurumlar vergilerinde yapılan zamların asıl mükellefleri yine geniş halk toplulukları olacaktır.

İşçinin en tabii hakkı olan adil bir asgari ücret sağlanması için yapılan çalışmalar, aylardanberi sürüncemede bırakılırken, yaşamasına kıt kanaat yeten gelirinden yeni kısıtlamalara gitmek, herşeyden önce onun çalışma gücünü etkileyecektir.

Dünyanın bütün hür ülkelerinde işçi yarımına umutla, güvenle bakmak ister. Yurdumuzda ise, işçinin yarımından hiçbir umudu kalmamıştır. Yarınının daha güzel bir gün olacağına artık inanmamaktadır.

Sosyal adalet ilkelerinin böylesine çiğnendiği, devletin koruyucu elinin yurtaşların çoğunluğunu teşkil eden, dar gelirliyle uzayacağı yerde, küçücük bir grubun çıkarlarını savunduğu bir ülke de ne kalkınma gerçekleştirilebilir ve ne de kalkınmadan söz edilebilir.

Türk İşçi Hareketi, hem emekleriyle ge:inenlerin haklarının korunması, hem de Türkiye'de sosyal adalet anlayışının yerleşmesi için mücadelesine devam edecek ve gerekli tedbirleri alacaktır. Bu tedbirlerden ilki olarak, toplu sözleşmelerin kısa süreli yapılması için Türk-İş'e bağlı kuruluşlar uyarılacaktır. Türk-İş, kısa süreli toplu sözleşmelerin işyerlerinde huzursuzluk yarattığı düşüncesiyle, önümüzdeki dönem toplu sözleşmelerin en az iki yıllık süre için yapılmasını kararlaştırmayı düşünmekteydi. Ancak, görülmüştür ki tutarsız bir ekonomik politika yüzünden hayat pahalılığı gittikçe artmaktadır ve artmaya da devam edecektir. Bu nedenle, toplu sözleşmelerin hayat pahalılığını karşılayacak ücret artışlarını getirebilmesi için kısa süreli yapılması gerekecektir.

Türk-İş'in temel felsefesi sosyal adalet ilkelerinin ve işçi haklarının ne pahasına olursa olsun korunmasıdır.

Bu inançla hareket eden Türk-İş, emekleriyle geçinenleri en ağır vergi yükü altında ezmek isteyen zihniyete karşı, bütün dar ve sabit gelirliilerin hakkını koruyacaktır.»

Hasan Türkay

Kaya Özdemir

Bütçe Karma Komisyonunda Türkay ve Özdemir'in yaptığı konuşmalar

Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçe Karma Komisyonunda Çalışma Bakanlığı bütçesi görüşmelerinde Ankara Milletvekili ve Çimse - İş Sendikası Genel Başkanı Hasan Türkay ile İstanbul Milletvekili Metal - İş Federasyonu Başkanı Kaya Özdemir birer konuşma yapmışlardır.

Bakanlık çalışmaları ve çeşitli işçi sorunları üzerinde duran Türkay ve Özdemir şu konuşmaları yapmışlardır:

HASAN TÜRKAY'IN KONUSMASI

4841 sayılı Çalışma Bakanlığı teşkilat kanununun 1946 yılında çıktığını söyleyen Hasan Türkay, o tarihten bu yana Bakanlık kadrolarının genişletildiğini, Anayasanın 40 ve 48 inci maddelerinin yüklediği görevlerle Bakanlık işlerinin yoğun bir hal aldığını söylemiş, bu bütçe ile işlerin yürütülebilmesinin güç olduğunu söylemiştir.

Toplu sözleşme düzenine geçişten bu yana Bakanlık çalışmalarının önem kazandığına değinen Türkay şöyle demiştir.

«Toplu sözleşme düzenine gidildikten bu yana işçi-işveren uyuşmazlıklarında Bakanlık yetkilileri daima çekimser kalmışlar ve konuların mahkemelere intikal etmelerine sebep olmuşlardır. 274 sayılı Sendikalar Kanunu Bakanlığa bu yetkiyi vermektedir. Arzumuz, Bakanlığın bu uyuşmazlık-

liklarda gerekli rolü oynayıp bir an önce çözümlenmesine yardımcı olmalıdır. Komisyon raporunda, bu yıl bir çok kanunların çıkarılmasının zorunlu olduğu ve çalışma hayatımıza yeni bir yön verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Kanaatim odur ki, kısa bir devre içinde gerçekten önemli ve adet bakımından fazla olan bu tasarıların kanunlaşması imkansızdır. Ancak ehemmi mühime tercih etmek gerekmektedir ve bu konuda parlamenterlerin yardımcı olmalarını arzuluyorum.»

Hasan Türkay, Meclise verilen kanun teklifleri hakkında da açıklamalarda bulunmuş, bu arada 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunun bazı maddelerini değiştiren teklifin kısa bir süre içinde çıkarılması zorunluğu üzerinde durarak «Bugüne kadarki uygulamada kanunun boşluğundan istifade edenler fabrikaları işgal etmekte ve çeşitli huzursuzluklar yaratmaktadırlar. Aslında bu davranışlara yetenlenler siyasi kanaatlerle hareket etmekte ve bu maksatla kurdukları sendikaları ve masum işçileri alet etmektedirler» demiştir.

Toplulukların meseleleri, işgallerle halletmelerinin kötü sonuçlar verdiğine değinen Hasan Türkay, 275 sayılı kanunun bazı maddelerini değiştiren teklifin bir an önce çıkarılmasının büyük yararlar sağlayacağını söylemiştir.

Ankara Milletvekili ve Çimse-İş Sendikası Genel Başkanı Hasan Türkay, 275 sayılı kanunda yapılacak değişikliklerin çalışanları ve sermayeyi teminat altına alacağını, teklifin işçi, işveren ve Çalışma Bakanlığı yetkilileri tarafından hazırlandığını kaydederek «Teklif bu devre kanunlaşırsa masum işçileri çıkarıcılara teslim etmeyiz» demiştir.

274 sayılı Sendikalar Kanununda yapılması öngörülen değişiklik hakkında da bilgi veren Hasan Türkay «işçi-memur ayırımı bugün büyük bir huzursuzluk kaynağı olmuş, Yargıtay ve mahkemelerin çelişik kararları durumu daha da içinden çıkılmaz bir hale sokmuştur.» diyerek teklifin de bir an önce kanunlaşmasını temenni etmiştir.

Hasan Türkay daha sonra, bu devre içinde kanunlarda yapılması düşünülen değişiklikler hakkında açıklamalarda bulunmuş ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, işçilerin emeklilik yaşlarının 50 - 55'e indirilmesi, emeklilik aylıklarının artırılması, Tarım İş Kanunu ile İşsizlik Sigortası Kanunu tasarılarının büyük önem kazandığını derhal çıkarılması gerektiğini savunmuştur.

Türkay, Kurum çalışmaları hakkında da bilgi vermiş ve bir işçi çalıştıran yerlerle eş ve çocuklarının da sigorta kapsamına alınması yanında, sağlık tesislerinin gereği kadar yararlı olmadığını, hizmet götürülmeden bu tarz uygulamaya geçilmemesini istemiş, İş ve İşçi Bulma Kurumu çalışmalarının memnurluk yarattığını söylemiştir.

Hasan Türkay, «İşverenlerin işçi ücretlerini arttırmaya alışması lazımdır. Ücret artışlarını mamullere intikal ettirmek hayat pahalılığına sebep olmaktadır, işverenler az kâra razı olmamaktadır» diyerek konuşmasını bitirmiştir.

KAYA ÖZDEMİR'İN KONUŞMASI

274 ve 275 sayılı kanunların Anayasasının çalışanlara verdikleri haklar olduğuna değinerek konuşmasına başlayan Kaya Özdemir, bu kanunların işçilere işgal hakkı vermediğini, ancak muayyen çevrelerin siyasi emellerini gerçekleştirmek amacıyla bu yola başvurdıklarını söylemiş ve «Mülkiyete tecavüz işçi haklarına da tecavüzdür. Türkiye'nin en büyük işçi kuruluşu olan Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu işgalleri tasvip etmemekte ve işçi haklarına saygılı olduğunu kamuoyuna ilân etmektedir» demiş, bu yola, ellerinde toplu sözleşme yetkisi bulunmayan Türk - İş dışındaki kuruluşların başvurdıklarını belirtmiştir.

Kaya Özdemir daha sonra yurt dışındaki işçiler konusu üzerinde durarak şöyle demiştir:

«Çeşitli vesilelerle yurt dışında ve özellikle Almanya'da yaptığım incelemelerle 1961 yılından sonra gönderilen işçilerin sosyal güvenlik tedbirleri alınmıştır. Yaptığımı gezilerden sonra ilgili makamlara bildirdiğim aksaklıklar giderilmiştir. Yurt dışında çalışan Türk işçileri bugün her bakımdan güvenlik altında bulunmakta, yurda dönüşlerinde de yeni iş sahaları açılmış bulunmaktadır.»

Kaya Özdemir, fiat istikrarı üzerinde de durmuş, Millet Meclisi Genel Kurulu gündeminde bulunan İşçi Yardımlaşma Kurumu Kanunu (İYAK) tasarısının bu konuda önemli bir rol oynayacağını ve kanunlaşması için elbirliği ile çalışılması gerektiğini belirtmiş daha sonra Meclise verilen kanun tasarıları hakkında şunları söylemiştir:

«Kanunların boşluklarından ötürü, mahkemelerde çelişik kararlar çıkmakta ve işçi toplulukları bundan zarar

görmektedir. Bu amaçla 274 ve 275 sayılı kanunların bazı maddelerini değiştiren iki teklif işçi milletvekilleri olarak dört arkadaş tarafından hazırlayıp Millet Meclisine vermiş bulunuyoruz. Her iki teklif geçici bir komisyonda ele alınacak ve daha sonra Millet Meclisi Genel Kuruluna gelecektir. Bu kurumların bir an önce çıkmasında sayılmayacak kadar faydalar vardır.»

Kaya Özdemir daha sonra Millet Meclisinin bu devre çalışmaları sırasında çalışma hayatımızı ilgilendiren bir çok kanunların çıktığına işaret ederek şu açıklamada bulunmuştur:

«Bu devre çalışmalarımızın yeterli olmadığını iddia eden arkadaşlarıma insafsızlık ettiklerini söylemek isterim. Yer altında çalışanların yaş hadlerini indiren 506 sayılı kanunda değişiklik yapılarak kadın işçilerin evlenmelerini halinde işten ayrılırken yatırdıkları primlerin ödenmesini sağlayan Askeri Fabrikalar Tekaüt ve Muavene Sandıkları ile D. D. Y. Yardım Sandıklarına tabi işçilerin önceki haklarını Sosyal Sigortalar kapsamına olan, 931 sayılı kanunla geçmiş hizmetlerin sayılmasını öngören kanunlar bu devre içinde çıkmıştır. Sosyal Sigortalar Kurumu çalışmalarında aksaklıklar var ıslahı bize düşer. İşçilerin emekli yaş haddinin 55'e indirilmesi ve emekli işçi aylıklarının asgari seviyeye çıkarılması fikri bu devre ele alınmıştır. İşçi-memur ayırımı konusunda Türkiye'de büyük bir rahatsızlık vardır, bu konunun kesin olarak ayrılması gereklidir ve çalışmalar başlamıştır. Kapıcıların da İş Kanunu kapsamına alınması hakkında da bir kanun teklifi vermiş bulunuyorum. Ücret artışlarının prodüktif artışa bağlanmasını ileri süren bir arkadaşına bu düşünce ülkenin gerçekleri ile kabili telif olmadığını söylemek isterim. Önce asgari bir yaşama düzeyi sağlamak gerekir. İşçi hakları yönünden diğer ülkelerden asla geri değiliz. Kanunlarda aksaklık vardır, ancak düzeltilmesi mümkündür.»

Kaya Özdemir, konuşmasını önemli kanunların bir an önce çıkması dileği ile bitirmiş ve «Türkiye sosyal hayat bakımından gelişen bir ülkedir. Ancak Çalışma Bakanlığının bütçesi bu tempoya ayak uydurması yönünden yeterli değildir.» demiştir.

Sendikalar Kanunu ile Toplu İş Sözleşmesi grev ve Lokavt Kanunu teklifleri Mecliste

Geçici Komisyon toplandı

274 sayılı Sendikalar Kanunu ile 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ile ilgili olarak işçi milletvekilleri tarafından Millet Meclisi Başkanlığına verilen kanun tekliflerinin ortak bir geçici komisyonda görüşülmesine Millet Meclisi Genel Kurulu tarafından karar verilmiştir.

İstanbul Milletvekili Kaya Özdemir'in, Millet Meclisi Genel Kurulunda gündem dışı yaptığı konuşma ile, her iki teklifin bir geçici komisyonda görüşülmesi isteği olumlu karşılanmış; Adalet, Çalışma ve Plan Komisyonlarından dörder üyenin katılmaları ile meydana gelecek ortak geçici komisyonda incelenmesi kabul edilmiştir.

Geçtiğimiz ay içinde toplanan ortak komisyon görev bölümü yapmış ve Komisyon Başkanlığına İstanbul Milletvekili Kaya Özdemir'i, sözcülüğe Çorum Milletvekili Aslan Topçubaşı'yı, kâtipliğe de Sivas Milletvekili Düşünsel'i getirmiştir.

Geçici Komisyon çalışmalarına başlamıştır.

275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ile ilgili kanun teklifi, işçi milletvekillerinden İstanbul Milletvekili Kaya Özdemir, İzmir Milletvekili Enver Turgut ve İstanbul Milletvekili Mustafa Ertuğrul tarafından Millet Meclisi Başkanlığına verilmiştir.

1963 yılından beri yürürlükte bulunan Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun uygulama devresi içinde görülen aksaklıklarının giderilmesi ve çalışma hayatında huzursuzluklar yaratan çeşitli maddelerinin değiştirilmesini öngören kanun teklifinde ayrıca, işçilere genel grev ve dayanışma grevi yapma haklarını da yapılması istenmiştir.

Teklif sahiplerinden İstanbul Milletvekili ve Millet Meclisi Çalışma Komisyonu Başkanı Kaya Özdemir kanunda yapılması istenilen değişiklikler hakkında şu açıklamada bulunmuştur.

«1961 Anayasasının çıkarılmasını engellediği kanunlardan biri olan ve Türk Milletine yararlı bir kanun olarak parlâmentoda kabul edilen 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun, yayımlandığı günden bu yana, işçi-işveren ilişkilerinde, çalışanların sosyal güvenliklerinin sağlanmasında ve Türk işçisinin milli gelirden hakkı olan payı almasını teminde etkili olduğu bir gerçektir. Ancak beş yıllık uygulama dönemi, bu kanunda çok önemli aksaklıklar olduğunu ortaya çıkarmıştır. Aslında çalışanlarla çalışanlar arasında sosyal barışı temin etmesi gereken kanunun, bazı hallerde huzursuzluklara yol açtığı da görülmüştür. Bu durum karşısında, yurdu-

muzun en büyük ve güçlü işçi ve işveren kuruluşları olan Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu ve Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu bir yandan, çalışma hayatını düzenlemekle yükümlü Çalışma Bakanlığı diğer yandan, yoğun bir hazırlık dönemine girmişlerdir. Hazırlıkların son kısmı taraf yetkilileri ile Çalışma Bakanlığı arasında yapılmış ve Bakanlık tesbit edilen görüşlere uyan bir değişiklik tasarısı hazırlanmıştır. Ancak bu tasarının bugüne kadar Millet Meclisine intikali mümkün olamamıştır. Kanundaki aksaklıkları gidermek, çalışma hayatımızda süratli bir gelişme sağlamak amacıyla, ana fikirleri, yurdumuzun en yetkili işçi ve işveren kuruluşlarının hazırlıklarından müphem olarak teklifimizi Millet Meclisi Başkanlığına vermiş bulunuyoruz.. Bu kanun teklifimizin de «İşçi Yardımlaşma Kurumu» İYAK Kanun teklifinde olduğu gibi geçici bir komisyonda görüşülerek bir an önce Meclis genel kuruluna intikalini sağlama konusunda bir önerge hazırlayıp, Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına takdim edeceğiz.

Çalışma hayatımızdaki büyük aksaklıkları giderecek ve sosyal gelişmeye uygun ahenkli bir çalışma düzenini sağlayacak olan kanun teklifimize Millet Meclisinde bulunan bütün siyasi teşekküllerin gereken ilgiyi göstereceğini ve geçici komisyon teklifimizi kabul edeceğini umuyorum. Keza, aynı şekilde Sayın Senatörlerimiz de teklife ilgisiz kalmayacaklarına, Millet Meclisince kabulünden sonra, Senatoda gereken ilgiyi göstereceklerine inanıyorum. Teklifimizin prosedüründen sonra kanunlaşması halinde büyük Milletimize, aziz Türk işçisine ve onun değerli işverenlerine hayırlı ve uğurlu olmasını, şimdiden bütün kalbimle dilerim.»

KANUNDA YAPILACAK DEĞİŞİKLİKLER:

Kanunda yapılmak istenilen değişiklikler başlıca 24 maddeyi kapsamaktadır. Teklifte öngörülen değişiklikler şöyledir:

3. Maddede yapılmak istenilen değişiklik, işyeri ve işkolu seviyesindeki toplu iş sözleşmelerinin birbirleriyle olan ilişkileri, muhtevaları gösterilmiş olup, Borç-

lar Kanununun 316 ve 317. maddeleriyle umumi mukavele yapılmasına imkân verdiği zannını uyandıran eski hüküm kaldırılmıştır.

4. madde ile toplu iş sözleşmesinin akdin feshini ihbarda bulunmama halinde bir yıl daha yenilenmiş olmasının uygulamada doğurduğu ihtilafların önüne geçilmekte, ekseriyet sendikalarının toplu iş sözleşme yapabilmeleri sağlanmaktadır.

Teklifin en önemli hususlarından birisi 6. maddede yapılmak istenilen değişiklik ile ilgilidir. Bu maddede eskiden toplu iş sözleşmesi yapıldıktan sonra sendikalarından ayrılan veya çıkarılan işçilerin toplu iş sözleşmesinden herhangi bir karşılık ödemeksizin yararlanması mümkün iken, bu defa 4/5 oranında dayanışma aidatı ödemesi şartı ile başka bir sendikaya üye olma halinde taraf işçi teşekkülünün muvafakatı hükmü getirilmektedir.

Yedinci maddede yapılmasını istediğimiz değişiklik şöyledir:

Parlâmentodaki iktidar ve muhalefet partilerinin programlarında yer alan «güçlü sendikacılık» esprisine uygun yenilik getirilmekte ve işkolu seviyesi ile işyeri seviyesinde yapılacak toplu sözleşmeler için yeni temsil şartları konmaktadır. İşkolu seviyesinde yetkinin kazanılması için en çok üye ve sigortalı işçilerin en az yüzde 30'unun temsil şartı aranmıştır.

Bu madde ile getirilen bir yenilik de banka ve sigorta şirketlerinin çeşitli işyerlerinde tek toplu sözleşme yapmaları, millî ekonomideki rolleri dikkate alınarak sağlanmış bulunmaktadır.

Dokuzuncu maddede yapılacak değişiklik ile toplu sözleşme yetkisi kesinleşen teşekkül için 30 gün içinde çağırma zorunluğu getirilmiş ve işkolu seviyesinde yapılacak çağrılar tüm işkolunu kapsaması imkânı sağlanmıştır.

11 ve 12 nci maddelerle yetki tesbit ve yetki itirazları düzenlenmiş ve yetkiye itirazda ispat yükümlülüğü getirilmiştir.

14 ncü madde ile eski metinde bulunmayan bir hususa yer verilmiş olup, tarafların toplu görüşme konularını bir defada ve bütün olarak getirmeleri, anlaşmaya varılamayan konularını da bir defada ve bütün olarak uzlaştırma toplantısına aksettirmek üzere zabıtla tesbit edileceği hükmüne bağlanmıştır.

Yeni 15 inci madde ile taraf araçları ve tarafsız aracının istifası halinde yeni

araçların seçilmesi prensibi getirilmiş bulunmaktadır.

17 nci madde ile 19 uncu maddedeki değişikliğe uygun olarak bütün işkollarında grev yapılabileceği hususuna, grev tarifine yer verilmiştir. 19 uncu maddede getirilen yeni hükümlerin başında, «en çok üyeye sahip işçi konfederasyonunun genel grev kararı alması ve bunu uygulaması» hususu getirilmektedir. Genel grev süresinin teklifte dört iş gününü aşmayacağı da kabul edilmiş bulunmaktadır. Keza 19 uncu maddede yapılan değişiklikle dayanışma grevi müessesesi getirilmekte ve bunun da 8 iş gününü geçmeyeceği hükme bağlanmış bulunmaktadır. Maddenin diğer bentlerinde düzenlemeler yapılmaktadır.

20 nci maddede mezarlıklarla cenaze defin ve tekfin işleri, tabii gaz nakil işleri grev ve lokavt yasaklarına ilâve edilmiş, beşinci bendinde, kamu tüzel kişileriyle veya kamu iktisadi teşebbüslerince yerine getirilen tabiri kaldırılarak, «su, havagazı, elektrik istihsal ve dağıtım işleri» grev ve lokavt yasakları içine alınmıştır.

21 inci madde ile grevin erteleme süresi 30 güne sınırlandırılmıştır. 22 nci maddede grev oylamasına katılacak işçilerin «grev ilânı tarihinde işyerinde çalışanlar» olacağı prensibi getirilmiştir.

23 üncü maddede ise, grev veya lokavt ilanından itibaren 6 işgünü geçmeden ve 180 gün geçtikten sonra grev ve lokavta gidilemeyeceği hükme bağlanmıştır. 25 inci maddede grev ve lokavt katılmayacak olanların tesbit edilmemiş olması halinde mahkemeye müracaat hakkı, 27 nci maddede getirilen yeni hükümle işverenin ücret ve eklerini ödeme yükümlülüğü de getirilmiştir.

28 inci maddede ise daha önce konutlardan çıkarma ile ilgili olarak kanuna konmuş bulunan hüküm-grev sırasında metinden çıkarılmış bulunmaktadır. Grev sırasında işçi konutta ikâmetine devam edebilecektir. 34 üncü maddede grev veya lokavtın sona ermesinin tebliğ ve ilânla değil, tebliğ veya ilânla mümkün olabileceği öngörülmüştür.

35 inci madde «İl hakem kurullarının» yeni toplantı nisabı ile ilgilidir. 48 inci maddede tarafların anlaşmaları sonucunda arabulucuyu seçmeleri öngörülmüş, ek madde 2 ile, Borçlar Kanununun 316 ve 317 nci maddelerinin yürürlükten kaldırılması derpiş edilmiş bulunmaktadır.

ICFTU : ORTA DOĞU BUHRANI ÇÖZÜMLENMELİ

3 Ocak 1969 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U Thant'a bir telgraf gönderen Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Harm Buiter, «Uluslararası Sendikacılık Hareketinin Orta Doğu'daki gelişmeleri büyük bir endişe ile izlediğini» bildirmiştir. Orta Doğu'daki askeri harekâtın dünya barışını ciddi tehlikelere sürüklediğini belirten ICFTU Genel Sekreteri ateş-kes andlaşmasının ısrarla çiğnenmesinin düşmanlığı körüklediğini öne sürmüş, Birleşmiş Milletler Teşkilatından Orta Doğu sorununa barışçı bir çözüm yolu bulunması için çaba sarfetmesini istemiştir.

Öte yandan Genel Sekreter Buiter, İsrail İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile Lübnan'da bulunan üç ICFTU üyesi kuruluşu da birer telgraf göndererek endişelerini tekrarlamıştır.

ITS LİDERLERİ CENEVRE'DE TOPLANDI

Uluslararası İşkolu Federasyonları (ITS) nın yetkili temsilcileri yıllık olağan toplantılarını 14 - 15 Ocak günlerinde Cenevre'de yapmışlardır.

Afrika, Asya ve Güney Amerika'da kurulu sendikaların durumlarının gözden geçirildiği toplantıda, Orta Doğu sorunu, Çekoslovakya olayları da görüşülmüştür. ITS toplantısında Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nu Genel Sekreter Harm Buiter başkanlığında bir heyet temsil etmiştir.

NEDZYNSKI : 1968 ÜMİT KIRICI OLMUŞTUR!

Uluslararası Posta ve Telgraf İşçileri Federasyonu PTI Genel Sekreteri Stephan Nedzynski yayınladığı yeni yıl mesajında, 1968'i «ümit kırıcı ve üzücü bir yıl» olarak nitelendirmiştir.

«1968, dünya politikası bakımından dramatik ve ümit kırıcı olaylara sahne

Amerikan Havyolları Şirketi, "Trans World Airlines" da çalışan hosteslerle kabin memurları geçtiğimiz ay içinde New York'da grev yapmışlardır. İşçiler greve sebep olarak işverenin haksız tensikat yaptığını belirtmişlerdir. Resimde grevci işçiler TWA satış bürosu önünde.

olmuştur» diyen Stephan Nedzynski, Vietnam savaşının dünya barışını tehdit ettiğini öne süren, «Birleşik Amerika'nın bombardımanı durdurma kararından ve Paris görüşmelerinden yararlanma yolunun aranmasını» istemiştir.

Mesajında Biafra'daki kanlı savaşta da değinen PTI Genel Sekreteri, Çekoslovakya'nın işgali konusunda şunları söylemiştir:

«... Çekoslovakya'nın beş Varşova Pak-tı üyesi ülkenin orduları tarafından işgali tüm insanlığın vicdanını sızlatmıştır. Bu ülkeler Çekoslovakya'yı kendi dogmatik ve totaliter komünizm kavramını zorla kabul ettirmek ve Çeklerin hürriyete yönelen adınlarına son vermek amacıyla işgal etmişlerdir. Çekoslovakya'nın işgali, komünist rejimlerin, halkın dileklerine uyan, daha insani bir sisteme dönüşmesinin mümkün olamayacağını ortaya koymuştur.»

İSKANDİNAV ÜLKELERİ ARASINDA İŞBİRLİĞİ

İsveç, Danimarka, Norveç ve Finlandiya işçi sendikaları hükümetlerine verdikleri bir ortak muhtıra ile «İskandi-

nav ülkeleri arasında işbirliğinin artırılmasını» istemişlerdir. Nisan 1968'de Koppenhag'da başkanlar seviyesinde yapılan bir toplantıda esasları belirlenen «İskandinav Ülkeleri İşbirliği Planı'nı» tam olarak desteklediklerini belirten sendikalar, teknik ve ekonomik kalkınma alanında gerçekleştirilecek işbirliğinin, İskandinav ülkeleri arasındaki bağları daha da güçlendireceğine işaret etmişlerdir.

Sendikalar bu işbirliğinin işçiye, daha adil bir gelir dağılımı, ekonomik demokrasi ve güvenlik sağlaması gerektiğini de belirtmişlerdir.

AMERİKA'DA DÖRT DEMİRYOLU SENDİKASI BİRLEŞİYOR

Birleşik Amerika'nın beş güçlü demiryolu işçileri sendikasının dördü 1 Ocak 1969 tarihinden itibaren yeni bir sendika çatısı altında birleşeceklerini açıklamışlardır. Birleşik Ulaştırma İşçileri Sendikası adını taşıyan yeni kuruluşun Kanada ve Amerika'da toplam olarak 220 bin üyesi olacaktır. Sendika ayrıca 60 bin emekli demiryolu işçisinin haklarını da savunacaktır.

EKONOMİ BÜLTENİ

Gelişmekte olan ülkelerin ekonomik büyüme seyri

Gelişmekte olan ülkeler 1967 yılında daha önceki yıllara oranla daha büyük bir ilerleme göstermişlerdir. Nitekim ilk tahminlerin gösterdiği gibi, toplam hasıladaki büyüme % 5,6 olmuştur ki, bu oran, Birleşmiş Milletler Gelişme On Yılı içinde kaydedilen en iyi oranlardan biri ve gelişmiş ülkelere ulaşılan oranın iki mislidir. Bu oran doğrulandığında Gelişme On Yılı hedefi olan yılda % 5 asgari büyüme hızına ilk sekiz sene için, ortalama olarak, ulaşılmış olacaktır.

1967'de gelişmekte olan ülkelerde hızlı hasıla büyümesinin hızlı nüfus artışıyla karşılanması ve böylece gelişmekte olan ülkelerde fert başına milli gelirin ortalama olarak ancak % 3 civarında büyümesi, gelişme hızında bir düşüş yaratmış ve mutlak olarak ifade edildiğinde, az gelişmiş ülkelerdeki artışa oranla, gelişmiş ülkelerdeki fert başına milli gelir artışı 7 misli yüksek olmuştur. Bu durum az gelişmiş ülkelerin gelişmelerini düşük milli gelir seviyesi üzerine bina etmek zorunda olduklarını açıkça gösterir.

1967'de az gelişmiş ülkelerdeki ekonomik hızlanma, Hindistan ve Pakistan gibi, toplam hasıllarında büyük artışlar kaydeden ve milli gelir ve nüfusun büyük bir kısmını teşkil eden büyük ülkelerdeki artan büyüme hızına dayanmaktadır. Toplam hasıladaki yıllık artışlar ekonomik gelişme için yeterli bir ölçü değildir. Ancak daha az dikkate değer artış hızı kaydeden birkaç ülke dış ticaretinde veya belirli sektörlerde dikkate değer ilerlemeler kaydetmiştir. Birkaç ülke de müstakbel büyümenin temelini daha büyük çapta siyasî istikrar, kalkınma planlaması, temel infrastrüktür veya aynı derecede ehemmiyeti haiz sosyo ekonomik alanlar (sağlık, eğitim ve aile planlaması) üzerine kurmuştur.

BİR ÇOK ÜLKEDE DURUM GİTTİKÇE KÖTÜLEŞİYOR

Buna karşılık, çok fazla sayıda ülke ve sektörlerde ilerleme belirtileri henüz zayıf veya hiç yoktur. Birçok az gelişmiş ülke hâlâ kendi iç kaynaklarında rasyonel bir mobilite sağlayamamış; bazıları ana ihraç malları için dünya piyasasında kötü şartlarla karşılaşmış; bazıları da iç ve dış harpler sebebiyle kaynaklarını ziyan etmişlerdir. Böylece borçlu olma durumu birçok ülke için gittikçe daha ciddi bir durum arz-etmekte ve genel olarak, birçok az gelişmiş ülkenin yabancı

sermaye ve teknik yardım ihtiyaçları ancak kısmen ve yetersiz olarak resmî ve özel yardımlarla sağlanmaya devam edilmektedir.

Başka bölgelerdeki, gelişmekte olan ülkelerin 1967 ve 1960-1967 yılları arasındaki, yıllık toplam hasıla, nüfus ve fert başına düşen hasılanın büyüme hızları Tablo I'de açıklanmıştır.

1967 YILINDA DURUM

1967 yılında, 1966'ya nazaran görülen büyümedeki gelişme, değişik bölgelere eşit olarak dağılmamıştır. Avrupa'daki az gelişmiş ülkelerde toplam hasıladaki ortalama büyüme oranı % 8,5'dan % 4,7'ye düşerken, Afrika'da bu oran % 1,8'den % 3,5 civarına artmış, Lâtin Amerika'da ise % 4,5'luk büyüme oranı muhafaza edilmiştir. En bariz gelişme 1966'daki % 4,5'luk gelişmeye karşı, 1967'de toplam hasılanın % 7,7 ile büyüdüğü Asya'da görülmüştür.

1960-1967 yılları arasındaki 8 yıllık devre bir bütün olarak ele alınırsa, bir grup olarak gelişen ülkelerdeki ortalama yıllık büyüme oranı %5 civarında idi. (Bu Birleşmiş Milletler Gelişme Onyılı için teklif edilen «asgari» orandır.) Afrika, Güney Amerika ve Güney Asya, bu hedefe ulaşmakta başarısızlık gösteren bölgeler olmuş, diğerleri ise %6 gelişme ya ulaşmışlar veya aşmışlardır. Mamafih, nüfus artışında devam eden yüksek oranlar sebebiyle fert başına düşen gelir yılda sadece %2,4 lük bir artış gösterebilmiştir.

Büyümenin global veya hatta bir bölgesel analizi, gelişen ülkeler arasındaki iktisadî faaliyetlerin gelişimindeki mühim farklılıkları gizlemektedir. Bu farklılıkların sebebini iktisadî kaynakları, sermaye birikimini hava şartlarını, milletlerarası ticareti, iktisadî gelişmenin seviyesini, gelişmeye olan genel yargıyı ve iktisadî yönetme için hükümetin imkânlarını muhtevî çeşitli faktörlerde aramak gerekir.

1967'de, bütün ülkelerde toplam hasılanın büyüme hızında %20... ile çok düşük seviyeler arasında seyreden çok farklı gelişme seviyeleri müşhade edilmiştir. Düşük seviyedeki büyüme ekseriya sermaye kaçıışı ile birlikte gelen siyasi huzursuzluklara bağlı iken yüksek büyüme ekseriyetle tek bir ihracat endüstrisine (çoğunlukla yabancı menşeli) bağlı olmuştur.

1960-1967 devresinde 22 ülke (bütün gelişmekte olan ülkelerin toplam nüfusunun %16'sı) toplam hasıllarında %6'lık veya daha fazla bir yıllık büyüme hızı kazanmış, 25 ülke (yekûn nüfusun %31'i) %4 ile %6 arasında büyüme hızı elde etmiş diğer taraftan 37 ülkede ise (ki yekûn nüfusun %53'ü) büyüme oranları ortalama olarak %4'den daha küçük olarak kaydedilmiştir.

Bu devrede özellikle tatminkâr büyüme oranları ortalama yıllık %7 veya daha fazla olarak, Libya, Liberiya, Suudi Arabistan, İspanya, Yunanistan, Yugoslavya, Nikaragua, Panama, İran, İsrail, Ürdün, Suriye, Milliyetçi Çin, Hong-Kong, Güney Kore ve Tayland'da elde edilmiştir. Trinidad ve Tobago, Irak, El Salvador, Guatemala, Meksika ve Peru ise %6-7'lik büyüme oranlarını gerçekleştirmişlerdir.

Hindistan'da geçmişteki yavaş iktisadî büyüme, tarımsal

politikadaki büyük bir reformla desteklenen mebzul ürün sonucunda hızlandı. 1965'deki belirli bir düşüş ve 1966'daki çok mütevazı bir düzelmeden sonra, toplam hasıla 1967'de %9,2 arttı. Böylece altmışlardaki millî gelirdeki ortalama yıllık büyüme %4'e yaklaştı. Beklenmedik kuraklıktan iki yıl sonra zirai tarımsal üretim 1967'de %97'lik bir artış kaydederken, toplam tahıl üretimi 97 milyon tonu aştı.

Pakistan'da bütün gelişme stratejisi 1966 sonunda tarıma ve çabuk mahsul veren projelere öncelik tanınarak yeniden düzenlendi. Toplam hasıla 1967'de %8,2 (kaydedilen en fazla artış) yükseldi. Toplam tarımsal üretim ve özellikle yiyecek üretimi, hem uygun hava şartlarına, hem de yeni tohum gübre ve çiftçiye pazar ihtiyaçlarına cevap verebilecek daha geniş bir bağımsızlık tanıyan yeni tarım stratejisine bağlı olarak 1967'de büyük miktarda artmıştır. Her ne kadar Hindistan'da bir gelişim görünmekte ise de dünya ticaretindeki durumu, borç problemi ve devam edegelen politik gerginlik meselenin iklim veya siyasi faktörler veya kıfayetsiz dış iktisadî destek tarafından zedelenmeyecektir.

GELİR FARKLILIKLARI

Birçok gelişmekte olan ülkenin büyüme oranlarındaki geniş müsavatsızlık oldukça mühim analitik ve siyasi problemler yaratır. Ülkenin büyüme prosedürlerinde pek çok farklılık göstermesinin bir şekli büyüme oranları ile gelir seviyeleri arasındaki ilişkidir.

Aşıkârdır ki, kısmen zengin olan ülkeler yatırım ve tasarruf için daha fazla kaynak toplayabilmelerinden dolayı ekseriyetle yüksek büyüme oranları kaydetmelerine karşılık fakir ülkeler hızlı bir iktisadî gelişmenin başıca şartları olan müessir sosyal, iktisadî ve politik enfastrüktür yaratacak veya kamu eğitimi ve sağlık kolaylıklarını sağlayacak yeterli kaynaklardan yoksundurlar.

1960-1966 yılları arasındaki gelir seviyeleri ile büyüme oranları arasındaki ilişki, tablo 2'de gösterilmiştir. Ancak şu husus tekrar hatırlanmalıdır ki, büyük ve büyüyen bir gelir boşluğu sadece gelişen ve gelişmekte olan ülkeler arasında değil ve fakat her iki grup ülkenin içinde de mevcut olmaktadır. Şöyleki, fert başına gelir gelişmiş ülkelerde 450 ile 4000 dolar arasında değişirken gelişmekte olan ülkelerde 50 ile 1200 dolar arasında değişmektedir.

Az gelişmiş ülkeler arasındaki millî gelir farklılıkları bu ülkelerin kalkınma seviyesi ve hızları arasındaki farkın hem sebebi hem de sonucu olmuştur. Bu farklılıklar tarımsal ve ihracat bünyelerindeki önemli farklılıkları, kaynakları, sosyal ve ekonomik kurumları, millî gelir dağılımını ve bazı ülkeler arasındaki bir takım nitelik farklılıklarını gösterir.

Bir uçta çeşitli istihsal ve ihracat bünyesine, zengin tabii kaynaklara, tatminkâr eğitim seviyelerine ve oldukça gelişmiş sosyal ve ekonomik kurumlara sahip ülkeler yer alırken (örneğin İsrail, Venezuela, Arjantin, İspanya, Yunanistan, Meksika) diğer uçta ise büyük çapta bir veya birkaç ihraç malına dayanan teknik vasıf seviyesi düşük olan ve gelişmemiş kurumlara sahip ülkeler bulunmaktadır (örneğin Malavi, Habeşistan, Yukarı Volta, Somali, Burma, Rwanda, Burundi). Bu ikinci grup

«en az gelişmiş ülkeler» in çoğunu kapsamaktadır. Bunların özel problem ve ihtiyaç arı Yeni Delhide yapılan İkinci UNCTAD* da ortaya atılmıştır.

Toplam hasılanın büyümesi başlıca sektörler olan, tarım ve endüstri sektörlerinin büyümesine dayanır. 1967'de en önemli gelişme tarımsal istihsalin Güney doğu Asya ve Afrika'nın bazı bölgelerinde vuku bulan kuraklığın sebep olduğu iki yıllık duraklamadan sonra iyileşmesidir. Birçok Asya ülkesinde meydana gelen yüksek artışa müsait hava şartları sebep olduğu gibi bu artış gübrelemenin yanı sıra yeni tohum çeşitlerinin kullanılmasından da doğmuştur. Grup olarak bütün gelişmekte olan ülkelerin tarımsal ve gıda üretimi geçmiş yıllarda, yılda % 2,5 civarında bir artış göstermiştir; öyle ki bu artış nüfus artışıyla hemen hemen aynıdır. Ancak 1967'de 37 ülke -ki toplamı nüfusun üçte ikisini teşkil eder- fert başına düşen gıda istihsalinde önemli artışlar kaydetmiştir.

Endüstriyel üretim 1967 yılında düşmeğe devam etmiş ve bu sene içinde sınaî istihsalin seviyesi 1960'ların en düşük büyüme hızı olan % 4'e kadar inmiştir. Bunun bir sebebi 1965 ve 1966 yıllarında Asya'daki tarımsal hasılanın düşüklüğü idi. Bu durum tarımsal inputu (girdi) sınırlayarak yiyecek fiyatlarını yükseltmiş sınaî mamullere olan talebi de menfi etkilemiştir. Sınaî istihsalin düşmesinin diğer bir sebebi ise bazı Afrika ve Orta Doğu memleketlerindeki askerî çatışmalar olmuştur.

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE İHRACAT

Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda ihracat ekonomik gelişmeyi hızlandıran bir saik olarak belirir. Bu kategorideki memleketlerin aşağı yukarı dörtte üçünde ihracat, gelişmiş, endüstrileşmiş memleketler tarafından emilmektedir. Endüstrileşmiş memleketler az gelişmiş memleketlerin ekonomik büyümelerine şu iki ana yolda katkıda bulunabilirler. Bunlardan birinci yol, teknik yardım dahil dış finansman ve ticaret yoludur. Her iki sahada ve bilhassa ticaretle bu ülkelerin imkânları kısmen kendi ekonomik büyüme hızlarına bağlıdır. Endüstrileşmiş ülkelerdeki ekonomik gelişme hızı ne kadar büyük olursa az gelişmiş memleketlerden ithalat taleplerinin yüksek olma ihtimali o kadar fazlalaşır. Ve yardım etme kapasiteleri o derece artar. Gelişmiş memleketlerin 1967 yılındaki yardım ve ticaret uygulamasını kendi ekonomik güçlükleri etkilemiştir. Nitekim bir kısmında strüktürel ödemeler dengesizliği vardı. İngiltere ve Amerika'daki ödemeler dengesi 1967 yılında yeniden bozulmuştu. Bu, Avrupa'nın fazla veren memleketlerinde ekonomik faaliyetlerde bariz bir yavaşlamaya yol açtı. Almanya'da hasılada 1967 yılında mutlak bir düşme görüldü ki, bu da Müşterek Pazar'ın diğer ülkelerinden ithalat talebini durdurdu.

Bu kritik durumda gelişmekte olan memleketler toplam ihracatlarında çok az bir artış kaydetmiş, nitekim bir evvelki sene % 7 olan bu artış oranı % 3,4'e düşerek toplam ihracat 41,7 milyar dolardan ancak 43,1 milyar dolara yükselmiştir.

Orta Doğuda ihracat % 10 artarken Avrupa, Latin Amerika, Afrika ve Güney Asya'da bu artış çok az olmuştur. 1967

yılında ihracatta büyük artışlar kaydeden memleketler arasında Orta Doğu krizinde yer almayan petrol memleketleri gözükmektedir. Bu cümleden olarak artışlar İran'da % 47, Libya'da % 18, Suudi Arabistan'da % 9 olmuştur. İhracatta büyük artış kaydeden diğer bir grup memleket de mamul maddeler ihracatçılarıdır. Meselâ Hong-Kong'da artış % 15, İsrail'de % 11, Milliyetçi Çin'de % 18, Güney Kore'de % 28 olmuştur. Milliyetçi Çin ile Kore'nin bir avantajı Vietnam'dan gelen taleptir. Bir üçüncü grup memleket de daima artan bir talep bulan ham madde ihracatçılarıdır. Örneğin bu artış Gana'da (kakao) % 16, Kamboçya'da (pirinç) % 27, Dominik Cumhuriyetinde (şeker) % 15, olmuştur. 1967 yılında ihracatta azalma kaydeden memleketler arasında politik ve askerî huzursuzluklara maruz kalan memleketler görülmektedir. Nijerya'da bu azalış % 14, Birleşik Arap Cumhuriyeti'nde % 6, Suriye'de % 10, Güney Vietnam'da % 36 olmuştur. İhracatta azalma kaydedilen bir diğer grup ülke önemli strüktürel problemleri olan ülkelerdir. Meselâ Burma'da azalış % 35, Endonezya'da % 6'dır. Bir kategori de, bir üçüncü grup memleket pazar şartları kötüleşen bazı ilkel madde ihracatçılarıdır. Bu grup memleketlerden Arjantin'de düşüş % 8, Uruguay'da % 15 (yün), Brezilya'da % 5 (kahve), Malezya'da % 3 (kauçuk), Zambiya'da % 5 (bakır) olmuştur.

İTHALÂT

Gelişmekte olan memleketlerin ihracatlarında olduğu gibi ithalâtları da % 3,4 artmış ve 46,9 milyar dolardan 48,5 milyar dolara ulaşmış ancak bu artış yekûn hasıla artışından oldukça az olmuştur. Bu ülkelerin ithalât fazlası 1966 - 1967 arasında 5,2 milyar dolardan 5,4 milyar dolara yükselmiştir. 1967 yılında 5 milyar dolar civarında ihracat fazlası ihraceğe devam eden petrol üreticileri istisna edilirse gelişmekte olan memleketlerin ticarî açıkları 1966 - 1967 yıllarında 10 milyar doları aşmıştır.

Gelişmekte olan memleketlerin bütün döviz rezervleri (altın, döviz ve IMF rezervleri) 1967 yılında yükselmeğe devam etmiş ve 13,8 milyara ulaşmıştır. Artış bilhassa Latin Amerika'daki gelişmekte olan memleketlerde, (bilhassa Arjantin'de 500 milyon dolar), bazı Asya ülkelerinde (Kore, Milliyetçi Çin, Tayland), petrol üreten ülkelerde ve bazı petrol üreticisi olmayan Orta-Doğu ülkelerinde (İsrail, Ürdün) müşahade edilmiştir. Bu ülkelerin rezervlerindeki toplam yükseliş bütün ülkelerin rezervlerindeki artışı büyük çapta aşmıştır. Zira diğer ülkelerin çoğunun likidite miktarında çok tehlikeli olabilecek düşük seviyelere inişler kaydedilmişti.

Sonuç olarak, tekrar ifade etmek gerekir ki, birçok halde tahmini olan hasıla ve ticaretteki büyüme hızı hakkındaki veriler, az gelişmiş ülkelerdeki gerçek ekonomik kalkınmayı yeterli derecede tasvir edemez. Kalkınma hikâyesi, modası geçmiş şekil ve yapıları değiştirmek arzusu ve inancının bir tanesidir. Hernekadar birçok önemli ilerleme kaydedilmekteyse de bunlar ya ölçülememişler ya da ancak uzun sürede hissedilir neticeler verebilmişlerdir. Bazı memleketlerde yeni stratejilerin tesirleri zaten farkedilir seviyededir, diğerlerinde ise bu tesir bir süre için farkedilmiyecektir.

Ancak bütün bunlara rağmen genel olarak yavaş da olsa

EKONOMİ BÜLTENİ

bir ilerlemenin varlığı inkâr edilemez. Bu ilerleme hızını muhafaza etmek ve artırmak maksadıyla, gelişmekte olan ülke halklarının yaşama seviyelerini yükseltmek için zengin ülkelerin bu yolda çaba göstermeleri gerekmektedir. Bu da karşılıklı dayanışmada daha iyi bir anlayışın sağlanması ve aynı zamanda az gelişmiş ülkelerin kalkınma çabasında yardımcı olacak dış kaynakların sağlanmasında zengin ülkelerin daha cömert davranmalarıyla gerçekleşecektir.

Genel olarak gelişmekte olan ülkeler için gelecek yıllar mutedil bir kalkınma vaadettmektedir. Şöyle ki, gelişmekte olan birkaç büyük ülkenin tarımda bir hamle yapması gelişmiş ülkelerin ekonomik faaliyet ve ithalât talebinde önemli bir fırlama görülmesi kadar az gelişmiş ülkelerin kalkınması bakımından iyimserlik sebebidir. Her iki grubun birlikte dünya ekonomisinin gidişine, olumlu ve gittikçe kuvvetlenen bir etkisi olabilmesi ancak sağlam politikaların uygulanmasıyla mümkün olabilecektir.

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERİN BÖLGELER İTİBARIYLA YILLIK TOPLAM HASILA, NÜFUS VE FERT BAŞINA DÜŞEN HASILA BÜYÜME HIZLARI

1967 ve 1960 - 1967

BÖLGELER	1967			1960 - 1967		
	GSİH*	Nüfus	Fert Başına GSİH	GSİH	Nüfus	Fert başına GSİH
AVRUPA	4,7	1,5	3,2	7,4	1,4	5,8
AFRİKA	...	2,4	...	3,1	2,3	0,9
Sahra'nın Kuzeyi	...	2,7	...	2,2	2,6	— 0,3
Sahra'nın Güneyi	...	2,4	...	3,7	2,3	1,4
LATİN AMERİKA	4,5	3,0	1,5	4,7	2,9	1,7
Kuzey ve Orta	5,9	3,3	2,5	6,0	3,2	2,7
Güney	3,8	2,8	1,0	4,0	2,7	1,3
ASYA	7,7	2,5	5,1	5,1	2,5	2,5
Orta Doğu	6,8	3,1	3,6	7,2	2,8	4,4
Güney	8,9	2,4	6,3	4,1	2,4	1,6
Uzak Doğu	6,1	2,6	3,4	5,9	2,7	3,1
Toplam Gelişmekte olan ülkeler	5,6	2,5	3,0	5,0	2,5	2,4

*Gayri Safi İç Hasıla

BAZI GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERİN MİLLİ GELİR SEVİYELERİ VE TOPLAM HASILA BÜYÜME HIZI

1960 - 1966

1965'de fert başına düşen gayrisafi iç hasıla ()

1965'de fert başına düşen gayri safi iç hasıla; Yılda toplam hasılanın büyüme hızı; %	100 den küçük	100 - 200	200 - 300	300 ve üstü
7 ve üstü	Kore (Güney)	Tayland	Milliyetçi Çin Ürdün Suriye Liberya Suudi Arabistan	Libya Hong-Kong Panama Nikaragua İsrail Yunanistan İspanya Yugoslavya
5 - 7	Pakistan	Bolivya Nijerya B. A. C. (Mısır) Filipinler	El Salvador Irak İran Tunus Zambiya Honduras	Trinidad ve Tabago Meksika Kosta Rika Şili Guatemala Malezya Peru
3 - 5	Habeşistan Uganda Mozambik Tanzanya Hindistan	Sierra Leone Vietnam (Güney) Kamboçya Sudan	Türkiye Ekvator Brezilya Paraguay	Venezüela Jamaika Kolombiya Küeyt Lübnan
3 den küçük	Malavi Endonezya Burma Angola Kongo (Kinshasa) Haiti	Seylan Kenya Fas	Cezayir Dominik Cum. Gana Rodezya	Uruguay Arjantin Güyan

BİR ZAFERİN KRONOLOJİSİ

* 19 AĞUSTOS 1968

Teksif ile Sümerbank Genel Müdürlüğü arasındaki toplu sözleşme görüşmeleri uyuşmazlıkla sonuçlandı.

* 8 OCAK 1969

Sümerbank Genel Müdürlüğüne bağlı 25 fabrikada Teksif grev ilan etti.

* 9 OCAK 1969

Teksif Sendikasının grevine karşı Sümerbank Genel Müdürlüğü lokavt kararı aldı.

* 14 OCAK 1969

Teksif Genel Başkanı bir basın toplantısı düzenledi ve "Özel sektörün dahi çalışmalara karşı grev görmediği lokavt hakkını kullanmak kararını vermekle basiretsizliklerinin yeni bir örneğini ortaya koymuşlardır" dedi.

* 20 OCAK 1969

Teksif 39 şube başkanı yaptıkları toplantıda grev uygulanmasına geçilmesi kararını verdiler.

* 22 OCAK 1969

Teksif ilk grev uygulamasına İstanbul Defterdar fabrikasında başladı.

* 24 OCAK 1969

Defterdar fabrikasını Kayseri ve Hereke fabrikaları izledi.

* 27 OCAK 1969

3528 işçinin bulunduğu İzmir ve Manisa fabrikalarında da greve gidildi.

* 30 OCAK 1969

Greve Adana, Maraş ve Bergama fabrikaları da katıldı.

* 31 OCAK 1969

23 gün devam eden uyuşmazlık olumlu sonuçlandı ve Teksif ile Sümerbank Genel Müdürlüğü anlaştı.